



UiT Norges arktiske universitet

Institutt for språk og kultur

Fra bål plass til Facebook

Talemålsnær skriving i en liten og en stor Facebook-gruppe med jakttematikk

Trine Rebekka Nyheim Steiro

Masteroppgave i nordisk språk ved lektorutdanningen 8-13

NOR-3982 – November 2021

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	1
1.1	FRA BÅLPASS TIL FACEBOOK	1
1.2	PROBLEMSTILLING	2
1.3	HVORFOR JEGERE?	2
1.4	HVORFOR FORSKE PÅ FACEBOOK-INNLEGG?	4
1.5	AVHANDLINGAS OPPBYGGING	5
2	TEORETISK BAKGRUNN	7
2.1	FAGLIG PLASSERING	7
2.2	NETTSPRÅK ELLER DIGITALT MEDIERT SPRÅKBRUK?	7
2.3	HISTORISKE LINJER INNENFOR FORSKNINGEN PÅ CMC	8
2.4	DIALEKTBRUK I SOSIALE MEDIA	10
2.4.1	<i>Emblematiske dialektmarkører og standardnormsaliens</i>	12
2.5	PUBLIKUMSDESIGN OG KONTEKSTKOLLAPS	13
2.6	SOSIAL NETTVERKSTEORI OG NORM	15
2.6.1	<i>Sosial nettverksteori</i>	15
2.6.2	<i>Praksisfellesskap – mellom nettverk og norm</i>	17
2.6.3	<i>Norm</i>	18
3	METODE	21
3.1	PRESENTASJON AV GRUPPENE	21
3.2	KVALITATIV ELLER KVANTITATIV?	22
3.3	KVANTITATIVE KRITERIER	22
3.4	NÅR ER ET INNLEGG DIALEKTALT?	24
3.5	KODING AV VARIETETER I MATERIALET	25
3.6	FORKLARING AV KATEGORIENE	27
3.7	OBSERVATØRENS PARADOKS	28
3.8	ETISKE VURDERINGER	29
4	ANALYSE AV RESULTATENE	33
4.1	HOVEDFUNN	33
4.2	BOKMÅL I DEN STORE GRUPPA	34
4.3	BOKMÅL I DEN LILLE GRUPPA	35
4.4	DIALEKT I DEN STORE GRUPPA	37
4.5	DIALEKT I DEN LILLE GRUPPA	39
4.6	EMBLEMATISKE DIALEKTMARKØRER I BEGGE GRUPPENE	41
4.7	NØYTRAL I BEGGE GRUPPENE	43

4.8	ENGELSKE LÅNORD I BEGGE GRUPPENE	44
4.9	IKKE-NORSK I DEN STORE GRUPPA.....	46
4.10	OPPSUMMERING AV RESULTATENE	47
5	DRØFTING	51
5.1	NETTVERKETS TETTHET BESTEMMER NORMENS STYRKE	51
5.2	KONTEKSTKOLLAPS ELLER ARENAKOLLAPS?.....	55
5.3	PUBLIKUM SOM SPRÅKFØRER	56
5.4	TEMAET SOM SPRÅKFØRER.....	58
5.5	STATUSOPPDATERING FRA JEGERPOSTEN.....	60
6	OPPGAVERNS RELEVANS FOR NORSKFAGET	63
7	OPPSUMMERING OG AVSLUTNING	65
	REFERANSELISTE.....	67
	VEDLEGG 1 – INFORMASJONSSKRIV TIL INFORMANTENE	71
	VEDLEGG 2 – VURDERING FRA NSD	72

Figurliste

Figur 1: Registrerte jegere 2019-2020	3
Figur 2: Funn av varieteteter per gruppe.....	33
Figur 3: Diagram som viser forholdet mellom varietetene per gruppe.....	34
Figur 4: Variasjoner i liten gruppe Figur 5: Variasjoner i stor gruppe	52

Forord

Omsider står jeg ved veis ende, og det føles bra og rart på samme tid. Denne jobben har ikke gjort seg selv, og jeg har gått gjennom disse månedene helt alene. Flere skal ha en takk, for at dette prosjektet endelig er i havn!

Rikke, min kjære søster og beste venn. Vi har kødda så mye med dialekt at vi til slutt ble sånn. Du har dytta meg gjennom dette prosjektet med tøff kjærighet. Tusen takk.

Pappa, dette prosjektet har til tider gitt meg høy puls. Heldigvis har du har lært meg å «maintain aircraft control» - tusen takk.

Mamma, den virkelige dialektingeniøren er deg. Du har beriket livene våre med fargerike ord og uttrykk siden vi ble født – tusen takk.

Ole Kristian, dette prosjektet startet med deg. Du er trønderen og jegeren som har gitt meg tilgang til et språklig paradys, og du har laget middag og gitt meg eplebåter i så mange måneder nå – tusen takk.

Pelle og Stepp, mine terapihunder i fuglehundklær. Dere snakker ikke dialekt, men varmen og tausheten deres er uslåelig terapi for et slitent hode.

Men mest av alt, tusen takk til min fantastisk dyktige veileder Hilde Sollid. Du har hatt troa på prosjektet hele veien, vært konstruktiv og realistisk, vært imøtekommende og forståelsesfull, og ikke minst har du holdt ut mange timer med meg over digital veiledning. Dette prosjektet har kommet i havn takket være deg – tusen takk.

Sørreisa, november 2021

Trine Rebekka Nyheim Steiro

1 Innledning

1.1 Fra bål plass til Facebook

«Bålplassen har blitt flyttet. Den er flyttet fra skogen og inn på sosiale medier.» Sitatet er hentet fra en artikkel i bladet *Jakt*, hvor jegerstandens ur-offline tradisjoner sklir over i det moderne og digitale, online universet. «Her blir bilder, historier og skrøner delt med offentligheten, slik de tidligere ble delt rundt kaffebålet, og da kun med de nærmeste jaktkameratene som tilhørere» (Helbæk Jr., 2017, s. 64). Sitatene forteller oss to ting: Jegere er aktive i sosiale medier, og jegere har en lang fortellertradisjon som nå har funnet sin vei inn i det grenseløse internettet. Jaktlagets tydelige fellesskap som tradisjonelt har vært knyttet til fysiske dimensjoner har nå fått en digital, sosial kanal, hvor den felles interessen deles, diskuteres, forhandles, og kommenteres. «Gjennom Facebook og Instagram er jakt og jegere mer til stede i offentligheten enn noensinne [...]» (Helbæk Jr., 2017, s. 64), og nå skal jegere også skape det språklige materialet i en masteroppgave om nettspråk og dialektbruk i sosiale medier.

Materialet som danner grunnlaget for denne avhandlinga, har sine røtter i to ulike Facebook-grupper, begge med temaet jakt. Temaet gjør at innholdet ligner i begge gruppene, men måten deltakerne uttrykker seg på er varierende. Allerede i 1964 sa den kanadiske medieteorikeren Marshall McLuhan «the medium is the message» (Holm, 2018, s. 14). Dette signaliserer at innholdet ikke bare er skapt av den skrivende eller publiserende, men at også mediet i seg selv er med på å forme det som publiseres – og å gi det mening. I sosiale medier er det deltakerne selv som skaper og responderer på innholdet, og én post kan bli til tusen små samtaler. En må også huske at innenfor de ulike mediens mange vegger, er det også utallige rom – noen åpne for alle og enhver, noen lukket for spesifikke medlemmer som må møte spesifikke krav, og andre med sterk tilknytning til ulike interessefelt.

Spesielt interessant kan det være å studere grupper med et felles interessefelt som opprinnelig *ikke* er sett i sammenheng med internett, som i denne oppgavens tilfelle: jakt og fiske. Naturens menn og kvinner har funnet veien inn i det interaktive universet. Hvor jaktrelatert kommunikasjon tidligere var forbeholdt jaktlaget, bålropa og skytterbanen har de nå funnet en felles line inn i verdenen av Facebook, hvor de kan gjøre alt fra å dele bilder av fangst, jakthunder og jakttårn, til å diskutere taktikk, etiske spørsmål, forvaltning og utstyr. Hva skjer når jaktsjargong og urgamle fortellertradisjoner kombineres med moderne, digitale medier? Og hva skjer når den tradisjonelle muntligheten skal omformuleres til skrift?

1.2 Problemstilling

Denne avhandlingen skal handle om to Facebook-grupper med ulik medlemsstørrelse og geografisk nedslagsfelt, men med jakt som felles tematikk. I «geografisk nedslagsfelt» ligger det en oppfatning av at de to gruppene har ulike geografiske målgrupper: Den ene er av nasjonal karakter, og har over 40 000 medlemmer; den andre er av lokal karakter og har omkring 150 medlemmer, og er begrenset til en kommune. I og med at tematikken er den samme i begge gruppene, er det andre faktorer som er interessante å se på når det kommer til språket: Påvirkes språkvalgene våre av gruppenes utforming og funksjoner, og ikke minst av hvem vi *tror* leser våre bidrag i gruppene?

Avhandlingen handler altså om at deltakere i de to Facebook-gruppene kan velge mellom ulike måter å uttrykke seg på skriftlig, og jeg ønsker å finne ut om slike språkvalg kan ha en sammenheng med medlemsstørrelse og geografiske avgrensninger (eller mangelen av dem). Når det er snakk om språkvalg ligger det til grunn et skriftspråklig valg som står mellom standardnormert skriftspråk, altså nynorsk eller bokmål, og talemålsnært skriftspråk, altså dialekt. Jeg har valgt å kun konsentrere meg om det skriftspråklige, og ser derfor bort fra bruk av andre språklige eller semiotiske ressurser som ortografiske avvik og piktogrammer.

Problemstillinga blir som følger: *Hva kjennetegner språket i en stor og en liten Facebook-gruppe med jakttematikk?*

For å svare på dette blir det også nødvendig å svare på noen forskningsspørsmål:

- 1) Hvordan påvirkes språkvalg av medlemsstørrelse?
- 2) Hvordan påvirkes språkvalg av geografiske betingelser?

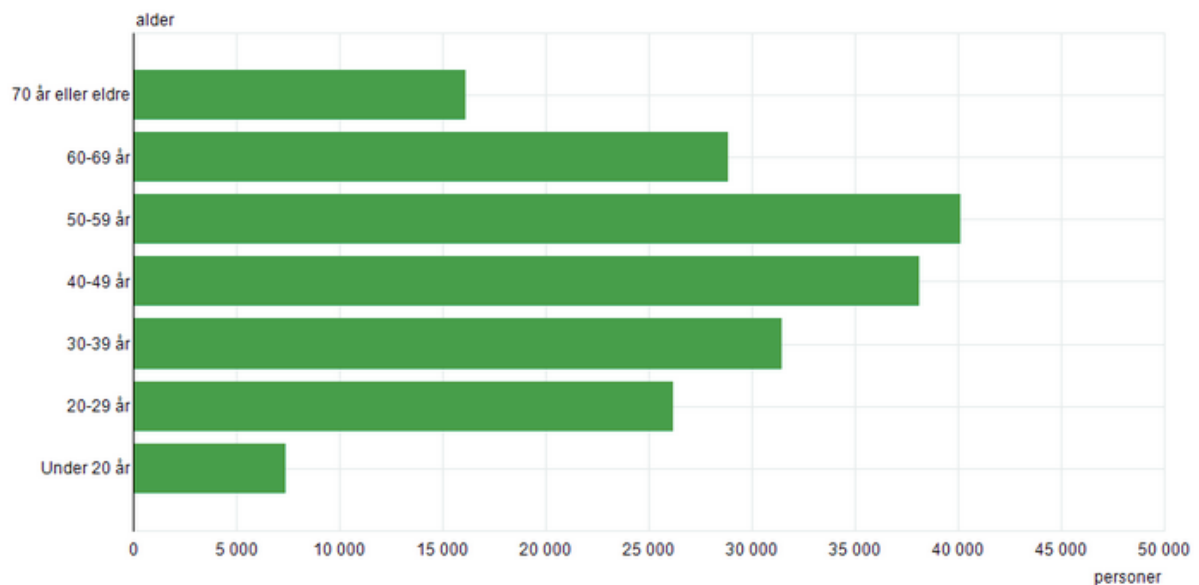
For å finne ut av dette har jeg undersøkt til sammen 266 innlegg, altså 133 innlegg per gruppe. Jeg har gjennom en systematisk innsamling kommet fram til en kvantitativ illustrasjon av hvordan variasjonen i gruppene ser ut, og vil ta i bruk kvalitativ metode for å svare på forskningsspørsmålene. Prosjektet er i hovedsak deskriptivt, men jeg er også interessert i *hvorfor* språket er som det er. Derfor vil jeg i drøftinga komme inn på mulige perspektiver som kan forklare den språklige variasjonen i de to gruppene.

1.3 Hvorfor jegere?

At jegere danner et godt grunnlag for språkforskning i sosiale media, er kanskje ikke så innlysende, men statistikken forteller oss noe annet. I Norge i dag er det over 520 000 registrerte jegere (Statistisk sentralbyrå, 2021b). Tall fra Statistisk sentralbyrå (2020) viser at

det i jaktseasonen 2019/2020 var 188 421 jegere som løste jegeravgift, en avgift man må betale for å kunne utøve jakt. Jegerne er mange, og det er mange grunner til å «lytte» til dem.

Mange tidligere studier av *computer mediated communication* – heretter CMC – har gått på ungdom og unge voksnes skrivevaner. Det kan likevel diskuteres når man tar steget fra ung voksen til voksen. Det har uansett blitt forsket flittig på nettspråk siden tusenårsskiftet, og de som var unge den gang, har nå tatt steget inn i de voksnes rekker. Som Stæhr (2015a) poengterer: «Young people in particular are known as keen and skilled users of digital communication technologies, but such new communication forms are not limited to any specific age group» (Stæhr, 2015a, s. 73). Hos jegerne som skaper grunnlaget for datamaterialet i denne avhandlingen, er ikke gruppene de er medlem av aldersbestemte eller aldersbegrensede. En ting er sikkert – jegere finnes i alle aldre (så lenge de er fylt 16 år). Men hvor gammel er egentlig jegere flest? Figuren under viser jegere som betalte jegeravgift i jaktseasonen 2019/2020 etter alder (Statistisk sentralbyrå, 2021a):



Figur 1: Registrerte jegere 2019-2020

Som man kan lese utfra diagrammet, er det flest jegere i aldersgruppa 50-59 år med rett over 40 000 aktive jegere, tett etterfulgt av aldersgruppene 40-49 år med 38 000 jegere, og 30-39 år med 31 000 jegere (Statistisk sentralbyrå, 2021a). I aldersgruppa «Under 20 år» er den faktiske aldersgruppa 16-20 år, fordi regelverket sier at du ikke kan utøve selvstendig småviltjakt og fangst før du har bestått jegerprøven og er fylt 16 år (NJFF, u.å.). Et siste poeng fra tabellen er at det er flere jegere i aldersgruppa 30-39 år enn 20-29 år, og det kan derfor ha noe for seg å kommentere at gruppa som nå er 30-39 år er av den generasjonen som

ble forsket på i forbindelse med CMC rundt 2010. At desto flere jegere befinner seg i et eldre aldersrom er interessant i seg selv. Det er en *voksen* gruppe mennesker, og mange er svært aktive i digitale kanaler knyttet til nettopp jakt. Vi vet at mye av skriftlig og digital dialektforskning har gått i de unges favør – denne avhandlinga slår et slag for de «eldre».

Vi har nå satt jegerne i et aldersperspektiv, men *hvem* er egentlig jegere? Det samme spørsmålet stilte Rundtom og Steinset (Rundtom & Steinset, 2016) seg. De hevder at spesielt elgjakt står sterkt i mange bygdesamfunn, og at det dessuten er grunneierne som sitter på jaktrettighetene. De fant ut at av de som utøvde elgjakt i 2014/2015-sesongen, var det 66%, altså to av tre jegere, som hadde tilknytning til en landbrukseiendom, enten som eier eller som nær familie av en eier (Rundtom & Steinset, 2016). At landbrukseiendom knyttes til bygdesamfunn kan underbygges av tall fra SSB (2019): Øverst på lista ligger Trøndelag med over 20 000 landbrukseiendommer, mens tidligere Hedmark og Oppland har til sammen over 30 000.

Rundtom og Steinset (2016) nevner til sist en beskrivende egenskap ved jakt: Det går i arv. Etersom mange jegere er i slekt med eiere av landbrukseiendommer, er det mange jegere som er født inn i jakttradisjonen. Foreldre som jakter overfører sin jaktinteresse til barna sine (Rundtom & Steinset, 2016). Av jegere som er over 50 år og har barn, har 53% ett eller flere barn som også jakter. Ser vi på foreldre over 50 år som ikke jakter er det bare 24% som har ett eller flere barn som jakter. Å ha en forelder som jakter dobler altså sjansen for om man blir jeger selv (Rundtom & Steinset, 2016). En arvet interesse sier oss noe om tradisjoner, om generasjoner, og om hvordan jegere ser seg selv i et større bilde.

1.4 Hvorfor forske på Facebook-innlegg?

Hvorfor er det interessant å forske på Facebook-innlegg? Grunnen er todelt – det handler om hva som er gjort i tidligere forskning, og om hva som ligger i funksjonen til innlegget. I sosiale media er det som oftest brukerne som skaper innholdet, og når vi uttaler oss gjør vi det som privatpersoner, med både navn og profilbilde. Et viktig poeng er at utformingen av ulike grupper kan ha betydning for hvordan innholdet skapes, og om brukerne er initiativtakere gjennom sine innlegg, eller om de er respondenter til gruppeadministratorene. Et eksempel innenfor det digitale jegermiljøet er podkasten *Jegerpodden* som har en Facebook-gruppe hvor det er pod-skaperne selv som publiserer innlegg, hvorpå gruppemedlemmene responderer i form av kommentarer. Generelt er det stort sett alltid åpent for at medlemmer av en gruppe kan skrive egne innlegg, men dette kommer også an på hva som er norm i gruppa. I

Jegerpoddens Facebook-gruppe er det administratorene som publiserer innlegg, mens det i de to gruppene jeg forsker på er medlemmene selv som publiserer innlegg. Slik sett er det medlemmene som skaper det totale innholdet, og er derfor også normsettere.

Når det kommer til tidligere forskning er det ofte samtalene – dialogen – som har blitt vektlagt av forskere, og dessuten at den digitale dialogen er lik den vi kjenner fra det virkelige, analoge livet. Eksempler på kommentarfeltforskning er Evjen (2011), Monka (2018) og Bakkevoll (2019) som jeg kommer tilbake til senere. Ikke minst er det også gjort mye forskning i digitale samtaler, spesielt i chat-applikasjonen *Messenger*, som er manges foretrukne kommunikasjonsmiddel i dag. Eksempler på dette er Lande (2017), Folkvord (2020) og Berg (2021). Til slutt finnes det forskning som er gjort på innlegg på Facebook, og innleggslignende funksjoner som Twitter-meldinger. Eksempler på dette er Marwick og boyd (2011), Androutsopoulos (2014) og Stæhr (2016). Innleggene som er forsket på i de to sistnevnte, er publisert av privatpersoner på deres private Facebook-kontoer, hvor publikumet er begrenset til deres ‘Facebook-venner’. I gruppene jeg har forsket på er innleggene publisert av privatpersoner, men i grupper hvor man ikke nødvendigvis er Facebook-venner med alle gruppe-medlemmene. Gruppe-medlemmene er først og fremst knyttet til hverandre gjennom interessefeltet.

Så hvorfor er det viktig at innlegget får sin plass i forskningen? En god grunn er at innlegget har en særdeles viktig funksjon – det er den første håndstrekninga til det potensielle publikumet. Mens tidligere forskning har definert digital kommunikasjon som spontan og lik det virkelige livets samtaler, virker innlegget til å være langt mer planlagt enn vi tidligere har trodd. Den tidligere forskninga er med andre ord langt mer sentrert rundt samtale og dialog, og innlegget har dermed fått ufortjent lite oppmerksomhet.

1.5 Avhandlingas oppbygging

Jeg har i innledningen begrunnet tema for oppgaven og valg av materiale. I kapittel 2 kommer teoridelen som bygger på tidligere forskning av nettspråk og dets historie, nyere tendenser i forskninga, og til sist teorier om forestilt publikum, normer og sosiale nettverk. I kapittel 3 vil jeg redegjøre for valg av metode, hvor en kombinasjon av kvalitativ og kvantitative fremgangsmåter ligger til grunn for forskninga. Det er også i dette kapitlet en presentasjon av gruppene, og ulike etiske vurderinger som er gjort i forbindelse med innsamlinga. I kapittel 4 analyserer jeg resultatene av de kvantitative funnene, og i kapittel 5 diskuterer jeg funnene i

lys av forskningsspørsmålene. Som et ledd i lektorutdanninga vil jeg i kapittel 7 redegjøre for oppgavens relevans i norskfaget. Til slutt samler jeg trådene og oppsummerer i kapittel 6.

2 Teoretisk bakgrunn

2.1 Faglig plassering

I tråd med Hårstad, Lohndal og Mæhlums *Innganger til språkvitenskap: teori, metode og faghistorie* (2017) er det viktig å plassere seg i det språkvitenskapelige landskapet. I boka blir det presentert to ulike språksyn som skiller mellom det kulturalistiske og det naturalistiske (Hårstad et al., 2017, s. 92). Det naturalistiske språksynet forteller oss at språk er biologisk, altså noe som bor i oss og er en del av oss fra vi blir født. På den andre siden forteller det kulturalistiske språksynet oss at språk er noe som blir konstruert og gir mening imellom mennesker, altså i den sosiale sfæren. Hårstad (et al.) kaller dette skillet for språkets ontologiske status, og det forteller oss om hvordan vi betrakter «språkets væren», altså hva språket er i verden (Hårstad et al., 2017, s. 16). Ut ifra de to utspringene kan man si at språket har en dobbel ontologisk status. Det skal man anerkjenne, men det er også viktig å plassere seg innenfor et av språksynene når man skal forske på det. I dette prosjektet skal jeg studere språket ut fra det kulturelle perspektivet, og man kan dermed fastslå at temaet ligger under forskingsfeltet som dreier seg om den sosiokulturelle lingvistikken.

2.2 Nettspråk eller digitalt mediert språkbruk?

For å plukke opp tråden til jegere og språkbruk: For 10 000 år siden var alle mennesker jegere og sankere, og nesten like lenge har menneskearten vært skriftbaserte (Fischer 2001; Hårstad 2021, s. 3;). Digitale skriveplattformer derimot, har vært en del av våre hverdagsliv i drøye to tiår (Hårstad 2021, s. 3). Som Hårstad argumenter for tyder alt på at flere skriver, og flere skriver mer. Digitale plattformer har dessuten åpnet for en stor grad av *sosialitet* i den tekstbaserte kommunikasjonen, og kategoriseringen av *sosiale* plattformer understreker nettopp den mellommenneskelige relasjonsbygginga som aktiveres når vi bruker dem. (Hårstad 2021, s. 3).

Hårstad (2021, s. 4) understreker skillet mellom digital skriving i vid forstand, altså tekst produsert med en datamaskin, og dialogiske skrivepraksiser innenfor et digitalt fellesskap. Det er ikke uvanlig at digital skriving omtales som nettspråk, men Hårstad mener at denne termen er litt løs, og bruker heller begrepet digitalt mediert skriftspråk, til likhet med Stæhr og Mortensen (2018). Androutsopoulos (2011, s. 145) kaller det for «digital networked writing», og han har utarbeidet fire punkter som forteller oss hva som er typisk for digitalt medierte skriftspråket:

(a) it is vernacular, in the sense of non-institutional writing that is located beyond education or professional control; (b) it is interpersonal and relationship-focused rather than subject-oriented; (c) it is unplanned and spontaneous; and (d) it is dialogical and interaction-oriented, carrying expectations of continuous exchange.

(Androutsopoulos, 2011, s. 145)

2.3 Historiske linjer innenfor forskningen på CMC

Forskning på nettspråk har etter hvert vokst fram til å bli et relativt stort forskningsfelt. Hårstad benytter seg av en bølgemetafor når han skal se den digitalt medierte språkbruken i et historisk perspektiv. Den første bølgen som strekker seg fra det tidlige 1980-tallet og om lag ti år fram i tid, omtales ofte som «the pre-Web era» – tiden før verdensveven (World Wide Web) ble etablert på begynnelsen av 90-tallet. Utforskningen av skrivepraksisene tok utgangspunkt i ulike e-post-system, nyhetsgrupper, nettforum og chatterom, og fokuset lå på mediespesifikke trekk i språkbruken (Hårstad, 2021, s. 5).

Den andre bølgen – «the early-Web era» – startet etter etableringen av verdensveven tidlig på 90-tallet, og det var her nettet begynte å tas i bruk også utenfor ekspertmiljøene. Datamaskiner var ennå ikke allemannseie, og nettverkskommunikasjon kunne heller ikke sies å ha blitt folkeeie på denne tiden, men det ble likevel for mange en viktig fritidsinteresse (Hårstad 2021, s. 5). World Wide Web ga internett mange nye muligheter som tekstproduksjon og nettverkskommunikasjon, og dette ble selvsagt interessant for språkforskerne (Hårstad 2021, s. 5). Fokuset på mediespesifikke trekk holdt stand, men den situerte språkbruken ble stadig mer vektlagt. I tillegg ble flere studier av mellommenneskelige praksiser i digitale rom og nettspråk initiert (Hårstad 2021, s. 5). Hårstad understreker at selv om teknologien la til rette for flere uttrykksformer forholdt forskere flest seg til ett språk om gangen, her forstått som eksempelvis norsk, engelsk eller nederlandsk (Hårstad 2021, s. 5).

Den tredje bølgen – «Web 2.0» – begynte rundt 2005. «2.0» må ikke forstås som et nytt teknologisk paradigmeskifte, men som en gradvis overgang til nettverkstjenesters tilrettelegging av interaktivitet og brukermedvirkning (Hårstad 2021, s. 6). Innenfor forskning på nettkommunikasjon kalles fasen «The participatory-Web era» (Androutsopoulos 2011a, s. 281), hvilket understreker deltakeraspektet. Framveksten av tekstarenaer og sosiale medietjenester som Facebook (2004), Twitter (2006) og Instagram (2010) ble betraktet som «virtuelle skueplasser der aktører handler ved hjelp av språklige ressurser av mange slag» (Hårstad 2021, s. 6). Dette førte til at også forskningsfokuset endret seg. Et språksyn som har

aktørperspektivet i fokus har kommet sterkere fram, og sosiale forhold ved digital interaksjon vektlegges i større grad. I tillegg har teksters multimodalitet og flerspråklighetsaspektet blitt stadig mer vektlagt (Hårstad 2021, s. 6). Denne oppgaven skal også komme inn på flerspråklighet, men i form av standardskriftnære og talemålsnære skriftvalg innenfor et og samme nasjonalspråk.

Hårstad kommer også inn på en fjerde bølge, som har gjort sin fremtreden det siste tiåret – men med et «kanskje». Han snakker om den teknologiske utviklingen som har vært, og at det er en epoke som kjennetegnes ved utviskingen av skillet mellom *online* og *offline* aktivitet (Hårstad 2021, s. 7). Tidligere hadde vi som brukere en bevissthet rundt «å logge seg inn», «koble seg på», eller «gå på nettet», og vi var på den måten deltakere på en handlingsarena som eksisterte ved siden av den virkelige verden (Hårstad 2021, s. 7). Teknologien har blitt mer mobil, og legger til rette for at vi er pålogget til enhver tid – «mediert interaksjon skjer overalt og alltid» (Hårstad 2021, s. 7). At skillet mellom online og offline-kontekster viskes ut, får også konsekvenser på forskning av språklig atferd. Ulike kontekster og situasjoner har tidligere hatt tydelige fortolkningsrammer for kommunikasjon, men når de sammensmeltes kan det medføre en *kontekstkollaps* (Hårstad 2021, s. 7). Dette begrepet skal jeg komme tilbake til i punkt 2.5, men kort sagt handler det om at mennesker som normalt ikke ville samlet seg på samme tid plutselig er samlet på et sted til samme tid. Dette stedet er imidlertid digitalt, og det blir vanskeligere å rette en ytring mot en bestemt gruppe når publikummet er så sammensatt. Som Hårstad argumenterer for er sosiale medieplattformer med på å utydeliggjøre grensene mellom offentlig og privat, og personlig og profesjonell (Hårstad 2021, s. 7). Hvem skal man rette seg mot, og hva er ytringens umiddelbare kontekst er spørsmål som blir mer komplekse ettersom grensene viskes ut. Hårstad (2021, s. 7) mener det er verdt å nevne at begrepet *kontekstkollaps* har blitt utfordret de siste årene. Bakgrunnen for dette ligger i at brukere av ulike digitale medieplattformer oppfattes som refleksive i sin deltakelse, det vil si at de viser høy bevissthet rundt premissene for en spesifikk interaksjon selv om de kontekstuelle forholdene virker til å være «i flyt» (Hårstad 2021, s. 7).

Hårstad påpeker at det er for tidlig å si om en sammensmelting av kontekster kan argumentere for en fjerde bølge innenfor forskningsfeltet, men at det råder liten tvil om at dagens forskning på digital kommunikasjon sentrerer rundt nettopp dette perspektivet (Hårstad 2021, s. 7). Dette prosjektet skal bygge videre på den omdiskuterte fjerdebølgen, blant annet fordi det er en offline aktivitet som ligger til grunn for gruppedemlemmenes deltakelse i deres online aktivitet – bålplassen har blitt flyttet til Facebook.

2.4 Dialektbruk i sosiale media

Hårstad (2021) diskuterer hva som egentlig er nytt med digital skriving? Konklusjonen blir at det er mengden og økningen i tekstlig produksjon hos individer som er det nye. Likevel er digital skriving kjennetegnet ved bruken av dialekter, talemål og generelt muntlige former. Denne muntligheten har blitt forsket på siden nettets framturen på 80-tallet (Hårstad 2021, s. 9). I det følgende kommer noen eksempler på forskning som er gjort i sosiale media.

En av de første studiene på dialektbruk i sosiale media var Siebenhaar (2006) som forsket på bruk av tysk-sveitsiske dialekter i regionale og supraregionale chatterom (mer spesifikt IRC – internet relay chat) (Monka, 2018, s. 38). Han fant ut at dialekt ble mest brukt i de regionale gruppene, i motsetning til de supraregionale gruppene hvor standard-tysk var mest brukt (Siebenhaar, 2006, s. 501). Ved å skille ut og kun se nærmere på gruppedeltakerne som hadde skrevet mer enn 100 meldinger i chatterommene, kunne han finne ut hvilke varieteter som var hyppigst brukt av de hyppigste deltakerne (Siebenhaar, 2006, s. 492). Det viste seg at mens 73% av deltakerne i den regionale gruppa utelukkende brukte dialekt, brukte deltakere i den supraregionale gruppa begge varietetene, altså både sveitsisk dialekt og standard-tysk – 20% brukte kun standard-tysk og 15% kun dialekt, og de resterende 65% brukte begge varietetene (Siebenhaar, 2006, s. 492-493). I chatterommene var det også en aldersforskjell mellom ung og middelaldrende som lå til grunn i chatterommene, og Siebenhaar mente at også det var en faktor som kunne gjøre utslag i det språklige: «Together, they have shown that the use of Standard German and dialect in Swiss IRC channels varies by region and age on different levels» (Siebenhaar, 2006, s. 503).

Beveger vi oss over til Norden, har vi for eksempel Monka (2018) som utforsket skriftlige framstillinger av sønder-jysk i online og offlinekontekster, knyttet til et utested i Sønder-Jylland. I online sammenheng var det barens Facebook-side som ble studert, både i form av innlegg skrevet av bareieren, og kommentarer i innleggene fra både medlemmer av siden, og fra bareieren selv. I offline sammenheng ble det blant annet tatt opptak av bareieren, for å undersøke hvilke varieteter bareieren selv brukte offline (Monka, 2018, s. 30). Studien var både kvantitativ og kvalitativ, og spesielt bareierens historie ble lagt til grunn i den kvalitative forskningen. Kvalitativt ble innleggene i Facebook-gruppa talt måned for måned, og Monka (2018) fant ut at bareierens bruk av dialektortografi – altså skrevet dialekt – varierte fra 4 til 67%, hennes kommentarer i kommentarfeltet varierte fra 0 til 44%, og sidens følgere varierte

fra 0 til 35% (Monka, 2018, s. 46). Prosenten viser altså ytterpunktene fra månedene med minst dialektbruk, til de med mest.

I norsk sammenheng har det de siste ti årene blitt foretatt flere undersøkelser av dialekt i sosiale medier. To eksempler er Evjen (2011) og Bakkevoll (2019) som har utforsket dialektbruk i ulike debattforum – Evjen i regionale nettaviser og Bakkevoll i et nordnorsk debattforum på Facebook. Undersøkelsene var kvantitative og undersøkte blant annet hvilke tema som genererte mest dialektbruk. Evjen undersøkte 3206 debattinnlegg, og fant ut at 7,48% av dem var skrevet på dialekt (Evjen, 2011, s. 51). Som et kriterium for at et innlegg skulle telle som et dialektinnlegg, skulle det være flere enn ett dialekttrekk i teksten (Evjen, 2011, s. 43). Evjen (2011, s. 44) var i ettertid usikker på om dette kriteriet var riktig avgjørelse, en vurdering Bakkevoll fulgte opp i sine undersøkelser. Bakkevoll talte ortografiske avvik og piktogrammer i tillegg til dialekttrekk, hvor sistnevnte hadde minimum ett dialekttrekk som kriterium (Bakkevoll, 2019, s. 31). Bakkevolls kategorier kunne være overlappende, altså inneholde flere trekk av både dialektbruk, ortografiske avvik og piktogrammer i et og samme innlegg. Av 1949 innlegg hadde 7% av dem dialekttrekk (Bakkevoll, 2019, s. 38). Evjen og Bakkevolls undersøkelser fikk påfallende like resultater når det kommer til prosentandel av dialektbruk i debattinnleggene. Det kan diskuteres om resultatene hadde vært så like om de hadde hatt like kriterier for antall dialekttrekk per innlegg. Evjen påpeker at den totale dialektprosenten trolig hadde økt, men at forskjellen mellom de ulike nettstedene hadde holdt seg ganske lik (Evjen, 2011, s. 44).

En av de nyeste norske studiene er Røyneland og Vangsnes (2021), som har undersøkt ungdommers dialektskriving i sosiale medier. Ved å be videregående skoleelever skrive meldinger eller korte tekster til ulike tenkte situasjoner og ulike forestilte publikum, så de at ungdommene skrev svært variert utfra hvem mottakeren (Røyneland & Vangsnes, 2021, s. 357). De tenkte situasjonene var å sende en kinoinvitasjon til en venn, skrive en melding til læreren om at man var blitt syk, skrive en oppdatering på et Facebook/Instagram/Snapchat om at familien hadde fått seg et kjæledyr, og til sist at man skulle opprette en anonym profil i et diskusjonsforum hvor man skulle presentere seg selv kort (Røyneland & Vangsnes, 2021, s. 361). Resultatet viste at over halvparten valgte å skrive dialekt når de skrev til venner eller bekjente i kinoinvitasjonen og kjæledyrsoppdateringa, mens over halvparten skrev standardnormert bokmål eller nynorsk i diskusjonsforumet og i lærermeldinga (Røyneland & Vangsnes, 2021, s. 384). De mente at språkvalget trolig hang sammen med at de visste hvem mottakeren var i de to førstnevnte meldingssituasjonene, mens publikummet var både større

og mer anonymt i de sistnevnte kontekstene (Røyneland & Vangsnes, 2021, s. 377). Som en alternativ forklaring nevner Røyneland og Vangsnes (2021, s. 386) at valg av plattform i større grad enn mottaker er med på å avgjøre språkvalget, uten at de går videre inn på dette. De konkluderer med at «[...] deltakarane i undersøkinga gjer ulike språkval i ulike kontekstar ut frå kva for plattform dei brukar, kven som er mottakaren og kva slags relasjon dei har til denne», og poengterer at de aller fleste «varierer og tilpassar den skriftlege spåkbruken ut frå det førestilte publikummet sitt» (Røyneland & Vangsnes, 2021, s. 386).

2.4.1 Emblematiske dialektmarkører og standardnormsaliens

Vangsnes (2019) viser gjennom tre nordnorske eksempler hvordan graden av dialektbruk i tekster i sosiale media kan være svært variert. De tre tekstene betegnes som ‘ortofon tekstprøve’, ‘mindre ortofon tekstprøve’ og ‘lite ortofon tekstprøve med emblematiske dialektmarkører’ (Vangsnes, 2019, s. 96-101). Begrepet ortofon beskriver hvor ‘lydlik’ en tekst kan være talespråket: «[...] dialektale innslag [med] visse lydrette, eller ortofone, val der standardspråket ikkje speglar uttalen på ein direkte eller konsekvent måte» (Vangsnes, 2019, s. 98). Røyneland og Vangsnes (2021) spør seg om ‘dialektskriving’ i Norge kjennetegnes ved å være *emblematiske* eller *ortofon* – markeres dialekt gjennom noen få emblematiske trekk, eller gjennom å markere både lydlige og grammatiske trekk (Røyneland & Vangsnes, 2021, s. 360)? De viser til tyske studier av dialektskriving som viser akkurat dette – at variasjonen er stor fra bruk av noen få emblematiske dialektmarkører, og til mer ortofone representasjoner av dialekt (Røyneland & Vangsnes, 2021, s. 360). Røyneland og Vangsnes (2021, s. 360) beskriver emblematiske dialektmarkører som ord med høy indeksiskalsk verdi, «vere seg enkeltord, særskilde dialektuttrykk eller grammatiske trekk». Dette viser også at emblematiske dialektmarkører opererer i fåtall – en tekst kan inneholde for eksempel ett, to eller tre dialektiske ord, og det kan være nok til at tekst oppfattes eller markeres som dialektal.

Folkvord (2020) har undersøkt talemålsnær skriving på *Messenger* blant trondheimere. I studien bygger han videre på begrepet *saliens* som kommer av det tyske *Auffälligkeit*, som oversettes *iøynefallenhet* (Folkvord, 2020, s. 15). Folkvord beskriver *saliens* som et språktrekk en språkbruker er svært bevisst på – «Lavere grad eller fullstendig fravær av *saliens* innebærer at språkbrukeren bare i noen grad eller ikke i det hele tatt er bevisst på språktrekket» (Folkvord, 2020, s. 15). Begrepet gjør seg gjeldende i skriftlige representasjoner, og kommer til sin rett alt etter hvilken grad et dialektalt språktrekk kan «leses inn i» en standardnormert staving av et ord eller ikke. Ordet er *mindre* salient om det

kan leses inn i den standardnormerte formen, og *mer* salient om det ikke kan det, og språkbrukeren blir nødt til å endre på den skriftlige standardformen for uttrykke ordet dialektalt (Folkvord, 2020, s. 15). Folkvord formulerer følgende prinsipp: «For at noen skal bryte med standardnormering i dialektal retning, må vedkommende være seg bevisst at normeringen av et bestemt språktrekk ikke representerer talemålet på en fyllestgjørende måte» (Folkvord, 2020, s. 15). I studien har Folkvord (Folkvord, 2020, s. 15) imidlertid valgt å bruke begrepet *standardnormsalients*, som kan oppfattes som et mer presist begrep når det kommer til det norske språket og det som skjer mellom standardnormert bokmål og talemålsnær skrivning. Begrepet omfatter «bevisstheten hos en språkbruker om at bokmålsformen av et ord ikke fullt ut uttrykker egen uttale av ordet» (Folkvord, 2020, s. 15).

2.5 Publikumsdesign og kontekstkollaps

Teorier om publikumsdesign, opprinnelig *audience design*, strekker seg tilbake til tiden før internett, datamaskiner, smarttelefoner, og ikke minst sosiale medier ble en stor del av hverdagslivet vårt. Begrepet stammer fra Bell (1984) og hans forskning på språklig stil i kringkastede nyhetssendinger på New Zealand (Coupland, 2007, s. 58). Nyhetssendingene hadde de samme nyhetsoppleserne, og de var spilt inn i samme studio med tilnærmet like nyheter. Forskjellen var at sendingene kom fra to ulike radiostasjoner (begge statseide), og at den ene var ansett som nasjonal og den andre lokal (Coupland, 2007, s. 58). Bell oppdaget at radiovertene skiftet språklig stil (ref. 'style shifting') i hver av sendingene, og fant den mest sentrale forskjellen til å være at sendingene hadde ulikt publikum: «Single newsreaders heard on two different stations showed a consistent ability to make considerable style-shifts to suit the audience» (Bell 2002; Coupland, 2007, s. 59). Marwick og boyd (2011, s. 115) forklarer nærmere hvordan det forestilte publikumet henger sammen med digitale medier: «Participants have a sence of audience in every mediated conversation [...]. This audience is often imagined and constructed by an individual in order to present themselves appropriately, based on technological affordances and immediate social context.

Tett sammenkoblet til det forestilte publikummet, ligger begrepet kontekstkollaps. Androutsopoulos (2014, s. 71) beskriver kontekstkollaps som en kommunikativ prosess som oppstår når en sosial situasjon bringer sammen folk som normalt ikke ville vært samlet på ett og samme sted samtidig. Knyttet til Facebook ser man at kontekstkollaps har gått fra å være en sjelden og uønsket hendelse i det analoge liv, til å bli en hverdagsopplevelse i digitale rom (Androutsopoulos 2014, s. 71). Androutsopoulos (2014, s. 71) undersøker de lingvistiske

konsekvensene ved kontekstkollaps når Facebook-brukere har en flerspråklig bakgrunn. Han argumenterer for at i slike heterogene nettverk med delvis overlappende repertoarer, blir språklig stil – og mer spesifikt språklige valg – en viktig ressurs i å enten separere eller tiltrekke seg ulike deler av det nettverkede publikummet. Ifølge Litt (2012) har flere forskere konkludert med at det forestilte publikummet kan være vel så innflytelsesrikt som det faktiske publikummet når det kommer til vår atferd (Litt, 2012, s. 331).

Mortensen og Stæhr (2018, s. 21) hevder at begreper som kontekstdesign og publikumsdesign er viktige for forståelsen vår av at online interaksjon og sosialitet verken er mer kaotisk eller kompleks enn andre former for mellommenneskelig samvær. Litt (2012) påpeker at det meste av forskninga som har blitt gjort, utforsker det forestilte publikummet innenfor et tidsrom og på én type plattform, men at fremtidig forskning også burde ta for seg forestillingskonstruksjonen på tvers av et flertall av tjenester og plattformer. På den måten kan man undersøke hvordan forestillingen av publikum utarter seg mellom ulike miljøer og individer (Litt, 2012, s. 341).

Bakkevoll (2019) mener at Marwick og boyds (2011) teorier om kontekstkollaps ikke fanger opp de raske skiftene mellom språkbruksarenaer, fordi teoriene deres går på språkbruk *innenfor* en språkbruksarena. Bakkevoll (Bakkevoll, 2019, s. 59) lanserte derfor begrepet *arenakollaps*, og definerte det som «[...] *raske* og *ubevisste* skifte mellom ulike språkbruksarenaer på same digitale verktøy». Språkbruksarenaer kan forstås som ulike plattformer, tjenester eller applikasjoner, og det digitale verktøyet kan være en smarttelefon eller en datamaskin. På telefonen kan vi utføre et flertall av språklige handlinger gjennom de forskjellige applikasjonene, og språket vil kunne endre seg utfra formålet med tjenesten. Bakkevoll mener de raske skiftene *mellom* arenaer kontra arenakontinuitet, kan være ulike på minst tre forskjellige måter: 1) temaet kan være fast eller skiftende, 2) antall deltakere kan i stor grad variere, og 3) formålet med språkhandlinga kan variere mellom arenaene.

I punkt 2 ovenfor, kommer Bakkevoll (2019) inn på tema, et element også Bell (2002) mener kan ha innvirkning på hvilke språkvalg vi foretar oss: «Style-shifting according to topic or setting derives its meaning and direction of shift from the underlying association of topics or settings with typical audience members» (Bell, 2002, s. 146). I dette ligger det en forståelse av at temaet og publikummet kan assosieres med hverandre. Bell (1984) har utviklet tre hypoteser for å teste språkvalg opp mot tema og setting, hvor han blant annet sier at publikummet, eller *addressee*, er den primære faktoren som ligger til grunn for stilsifter i

språket (Rickford & McNair-Knox, 1994, s. 258). Rickford og McNair-Knox (1994, s. 258) har brukt disse tre hypotesene for å si noe om hvordan tema og setting kan føre til et språklig stilskifte i intervjuer de har foretatt. I delkapittel 5.4 skal jeg gjøre det samme.

2.6 Sosial nettverksteori og norm

2.6.1 Sosial nettverksteori

Innenfor sosiolingvistikken ble en av de mest kjente studiene av sosial nettverksteori foretatt av Lesley Milroy i Belfast i Nord-Irland, rundt 1980. Målet med studiet var å undersøke hvilke sider ved et individuelt sosialt nettverk som fungerer som «a norm maintenance mechanism», altså hva som opprettholder normer i et sosialt nettverk (Milroy, 1980; Mæhlum et al., 2008, s. 116). Mæhlum (2008, s. 116) nevner særlig to egenskaper som peker seg ut, der den ene dreier seg rundt strukturen av nettverket, og den andre rundt funksjonen. Når vi snakker om struktur opereres det stort sett med to prinsipielt ulike former: stor og liten tetthet. Med stor tetthet menes det at relasjonen mellom medlemmene i nettverket er sterkere og tettere, og dette vil ha større innvirkning på hvordan nettverksmedlemmene virker på hverandre. Med liten tetthet menes det at nettverket er mer åpent, og at relasjonen mellom medlemmene ikke står så sterkt som i et tettere nettverk. Medlemmene vil da ha mindre innvirkning på hverandre. Forskjellen på nettverkstettheten avhenger altså av den kontakten som foregår mellom de personene som er en del av de ulike nettverkene (Mæhlum et al., 2008, s. 116).

Et nettverk med det Mæhlum (2008, s. 117) omtaler som maksimal tetthet, kjennetegnes ved at samtlige av medlemmene i nettverket kjenner hverandre, altså at alle kjenner alle. Et slikt nettverk kan bestå av for eksempel venner, familie og naboer, og medlemmene har gjerne flere roller samtidig, og er på den måten knyttet til hverandre på flere vis. For eksempel kan naboen være både nabo, venn og søskenbarn på en og samme tid. Da kommer vi også inn på nettverkets kompleksitet, og denne tilknytningen gjennom ulike roller, kaller vi *multiplekse* relasjoner (Mæhlum et al., 2008, s. 117). Slike tette nettverk kan også anses som et mer lukket nettverk.

På den andre siden har vi nettverk med liten tetthet, altså mer åpne nettverk. Tilknytningen til hverandre i slike nettverk kjennetegnes ved at det eneste som knytter nettverket sammen er 'jeg-et'. Fordi rollene ikke blandes, og ikke går på tvers av medlemmene i nettverket, kan vi

si at åpne nettverks kompleksitet er *uniplekse*. For eksempel er en nabo kun en nabo, og ikke en arbeidskollega og slektning i tillegg (Mæhlum et al., 2008, s. 117).

I begge disse typene nettverk, altså tette og åpne nettverk, er det noen mønster som er fremtredende. Det tette og multiplekse nettverket har typisk vært knyttet til rurale samfunn, mens åpne og uniplekse nettverk ofte knyttes til urbane, moderne og mobile samfunn (Mæhlum et al., 2008, s. 117). Nettverkenes ulike kompleksitet fører også til ulike funksjonelle egenskaper, og disse gjør seg gjeldende i nettverkenes rolle som kommunikasjonsfellesskap. På den ene siden har vi det tette og multiplekse nettverket, som har potensiale til å fungere som en sosial normerings- og kontrollinstans (Mæhlum et al., 2008, s. 117). Innenfor denne typen nettverk er det nærliggende å tro at en som medlem av nettverket omgås flere av dets medlemmer på flere sosiale arenaer, som både jobb og fritid. Denne tettheten forsterker behovet for å opptre konformt, altså å opptre mest mulig likt som de andre medlemmene i nettverket. Mæhlum (2008, s. 117) omtaler dette som et uformelt sosialt press, og at tette og multiplekse nettverk på den måten fungerer som en normbekreftende mekanisme, og som et sentralt identifikasjonsfellesskap. Innenfor åpne og uniplekse nettverk vil ikke de sosiale og psykologiske mekanismene vi ser i multiplekse nettverk, stå like sterkt. Intensiteten og styrken vil være lavere, og dette åpner for større variasjon i atferd, på både et intra- og interindividuell plan (Mæhlum et al., 2008, s. 117-118).

Selv om termen og fenomenet *sosialt nettverk* ble forsket på rundt 1980, en periode som i internettssammenheng ligger innenfor «the pre-Web era», brukes begrepet i tett tilknytning til digitale sosiale nettverkssider i dag. I 2010 kom filmen om skapelsen av Facebook som fikk navnet «The Social Network», og Androustopoulos forsket i 2011 på «Audience design in social networking» – to eksempel på at termen i dag knyttes til både det sosiale og digitale.

I undersøkelsen av de to Facebook-gruppene i denne avhandlinga har den største gruppa et nasjonalt geografisk nedslagsfelt, med et lite innslag av skandinaviske deltakere. Den minste gruppa er geografisk avgrenset til en kommune. Sett gjennom Milroys (1980) perspektiv om tette og åpne nettverk blir det tydeligere for oss at Facebook-grupper har mange av de samme strukturene og funksjonene som fysiske, offline nettverk også har. Den store gruppa er åpen og unipleks: Det er mer avstand mellom deltakerne i gruppa, de har få eller ingen relasjoner til de andre gruppemedlemmene, og det som knytter de sammen er gruppa som eksisterer på bakgrunn av interessen for jakt. Den lille gruppa er tett og multipleks: den har en lokal avgrensning til en bygdekommune, deltakerne har trolig flere relasjoner til hverandre ved at

de er naboer, venner, arbeidskolleger og slektninger. Alle kjenner alle – i det minste er det mange som kjenner mange. Åpne og uniplekse nettverk kjennetegnes ved mobile og moderne samfunn, noe som gjenspeiler seg i den store variasjonen i den store gruppa, både språklig og i medlemstall. Tette og multiplekse nettverk kjennetegnes ved rurale samfunn, noe som gjenspeiler seg i den lille gruppas lokale avgrensing, og den sterke konformiteten. Språklige valg i de ulike nettverkene realiseres gjennom det normbildet nettverket som kommunikasjonsfellesskap «utstråler». I det neste ser vi nærmere på hvordan normer fungerer i tilknytning til et praksisfellesskap.

2.6.2 Praksisfellesskap – mellom nettverk og norm

Bell (2002) har sammenfattet en liste med ti prinsipper for stilanalyse, hvor det 2. prinsippet lyder slik: «Style derives its meaning from the association of linguistic features with particular social groups» (Bell, 2002, s. 142). Han mener at den sosiale evalueringa av ei gruppe blir overført til de lingvistiske trekkene man forbinder med ei sosial gruppe. Han argumenterer for at en spesifikk stil ofte assosieres med en spesifikk gruppe eller situasjon, og at stilen dermed fører med seg ‘en smak’ av disse assosiasjonene (Bell, 2002, s. 142-143). Bell underbygger sitt argument ved å sitere Bakhtin som brukte en smaksmetafor om ord (som Bell påpeker skal forstås som språket i sin helhet): «All words have the ‘taste’ of a profession, a genre, a tendency, a party, a particular work, a particular person, a generation, an age group, the day and hour. Each word tastes of the context and contexts in which it has lived its socially charged life» (Bakhtin, 1981; Bell, 2002, s. 143).

Sosial gruppe er ikke langt fra sosiale nettverk i sin forstand. Det er heller ikke langt unna det Eckert (2000) kaller ‘community of practice’, eller som Lande kaller det på norsk – praksisfellesskap. Eckert definerte praksisfellesskapet som «an aggregate of people who come together around some enterprise. United by this common enterprise, people come to develop and share ways of doing things, ways of talking, beliefs, values – in short, practices – as a function of their joint engagement in activity» (Eckert, 2000; Lande, 2017, s. 11). Lande påpeker at begrepet ‘praksisfellesskap’ knyttes til den tredje bølgen innenfor CMC-forskninga, og at det innenfor denne bølgen legges vekt på «språkbrukernes praksiser i relasjon til den aktuelle konteksten språkbruken opererer i» (Lande, 2017, s. 11-12). I dette prosjektet henger alle disse begrepene tett sammen, men sammen får de også en dobbel betydning: På den ene siden forbinder vi språklige trekk med sosiale grupper og kontekster,

og på den andre siden kan sosiale grupper som samles rundt en felles praksis også utvikle en felles språkpraksis, nærmere bestemt språklige normer.

2.6.3 Norm

Mønster, rettesnor, regler og forestillinger om det ordinære, alminnelige og gjennomsnittlige er ofte sammenfallende med norm, påpeker Mæhlum i *Språkmøte* (2008, s. 90). Knytter man norm til språk er det nok mange som tenker på rettskrivingsvedtakene, herunder de normerte skriftspråkene våre, nynorsk og bokmål. I forbindelse med talespråket får norm derimot en annen betydning. Det er normer som forteller oss om hvordan vi samhandler med andre gjennom språkbruken vår (Mæhlum, 2008, s. 89). Bak denne samhandlingen ligger det en rekke mekanismer som påvirker våre språklige valg, og som gir rom for stor språklig variasjon.

Normene skaper en forestilling som får oss til å handle konformt, altså likt som andre i våre sosiale omgivelser (Mæhlum, 2008, s. 90). Det er derfor relevant å undersøke hva som preger disse sosiale omgivelsene – hvilke former omgivelsene har – og det er her de sosiale nettverkene kommer inn i bildet. Norm skaper en form for konsensus – en enighet mellom enkeltindividet og de sosiale omgivelsene. På den måten blir normen som en sosial konvensjon: En aksept – bevisst eller ubevisst – om hva som er passende eller upassende i gitte situasjoner (Mæhlum, 2008, s. 91).

Mæhlum (2008, s. 91) trekker frem tre sentrale betydningskomponenter, som både er tett forbundet og virker overlappende på hverandre: 1) Innenfor gitte grupper er det noen atferdsmønstre som er allment aksepterte, og disse representerer det ordinære, konvensjonelle og gjennomsnittlige; 2) Disse inkluderer bestemte holdninger og oppfatninger, altså forventninger og vurderinger av gitte saksforhold. Dette vil først og fremst komme til syne når noen bryter med atferden som står i samsvar til normen; 3) Når individer handler på en bestemt måte innenfor deres sosiale omgivelser, vil de møtes av en rekke *reaksjonsmønstre*. På bakgrunn av disse tre sentrale komponentene, atferd, holdninger og reaksjonsmønstre, kan man si at «norm har funksjon som en slags rettlevende instans eller kontrollmekanisme i sosial handling» (Mæhlum, 2008, s. 91).

Reaksjonsmønstre har en viktig funksjon i normsammenheng, og de kan komme til uttrykk gjennom både positive og negative tilbakemeldinger (Mæhlum 2008: 91). De fungerer som *sosiale sanksjoner*, hvor du på den ene siden kan oppleve stor tilhørighet ved å opptre i tråd

med de forventede normene, eller på den andre siden bli tilsnakket eller utfrysnet dersom du bryter med forventningene. Direkte eller indirekte fungerer sanksjonene som en form for sosialt press, og de er med på å styre enkeltindividets atferd i en mest mulig konform retning, slik at det samsvarer i størst mulig grad med aksepterte og konvensjonelle mønstre. Det er normens styrke som avgjør hvilken grad av konformitet en gruppe representerer (Mæhlum, 2008, s. 91). Konformiteten en gruppe representerer er vesentlig for opplevelsen av å være i et særskilt fellesskap. Gruppesolidariteten uttrykkes gjennom bestemte fellestrekk som på den ene siden skaper likhet mellom medlemmene innad, og på den andre siden ulikhet og avstand til grupperinger utad. Normer kan dermed sies å ha en dobbel funksjon: Gjennom konformitet og kontrast, skapes det nærhet til noen og avstand til andre (Mæhlum 2008: 92).

Stæhr (2015b, s. 156) redegjør for tre nivåer hvor man kan operere med norm. I det første nivået finner man «en observerbar statistisk eller hyppig distribution der danner grunnlag for et mønster for sosial eller sproglig opførsel». Det andre nivået forteller oss at det finnes «modeller for sosial og sproglig handlen der bliver oppfattet som 'normale' for en gruppe eller en del af befolkningen» - det Stæhr kaller vennegruppenormer (Stæhr, 2015b, s. 156). I det tredje nivået ligger rettskrivingsnormen eller standardortografien – de språklige formene som gjennom sin institusjonelle makt oppfattes som mer korrekte enn andre former, og som får andre former til å virke feilaktige (Stæhr, 2015b, s. 156). På samme måte som at det kan få negative konsekvenser i form av stigmatisering om man ikke følger standardnormen, kan det også medføre seg sosiale konsekvenser om man ikke følger vennegruppenormer, hevder Stæhr (2015b, s. 156).

Stæhr (2015b, s. 156) redegjør også for begrepet 'polysentriske normer', som forklares ved at vi som språkbrukere alltid befinner oss imellom flere normsentre. På den måten finnes det flere normsentre vi kan rette oss mot eller føle oss ansvarlige for å følge. For eksempel vil en skoleelev kanskje rette seg mot sine lærere, sine venner, eller mot populærkuluren (Stæhr, 2015b, s. 156). Hvilke normer vi følger kommer også an på individuelle preferanser, og de gjøres aktuelle utfra ulike situasjoner og kontekster. En og samme person kan trekke mot forskjellige normsentre til forskjellige sosiale formål, og på den måten vil det alltid variere hva som kan tolkes som rett og galt, eller godt og dårlig språk (Stæhr, 2015b, s. 157).

3 Metode

3.1 Presentasjon av gruppene

Materialet er hentet fra to forskjellige grupper på Facebook. For å bedre forstå gruppens dynamikk skal jeg i dette avsnittet sammenligne de to. For det første har begge gruppene det samme overordnede temaet, som er jakt. Selv om det i gruppene diskuteres ulike *typer* jakt, er det grunn til å tro at medlemmer av begge gruppene har ganske like interesser og holdninger til jakt generelt. Det er dessuten ikke uvanlig at jegere utøver flere typer jakt. En annen likhet er at begge gruppene er lukket, det vil si at alle kan finne gruppene, men man må bli invitert eller be om å få bli medlem. Dette kan man også se i andre jaktgrupper på Facebook, og det kommer trolig av at jakt er noe mange har en mening om, på både godt og vondt. I gruppene kan det legges ut bilder av døde eller syke dyr, noe som kan virke støtende for mange, selv om det ikke er det som er formålet. I det neste skal jeg presentere gruppene hver for seg, slik at man bedre kan forstå hva som ligger bak «den store» og «den lille» gruppa.

Den lille gruppa blir kalt «den lille gruppa», nettopp fordi den er minst av de to som utforskes i denne oppgaven, men også fordi medlemsstørrelsen er betydelig mindre. Medlemsstørrelsen er like over 150 medlemmer. Den er også geografisk avgrenset til jaktaktivitet innenfor én kommune. Avgrensningen ligger i navnet på gruppa, men innholdet i gruppa forteller oss også at jakten som diskuteres i gruppa foregår innenfor de gitte kommunegrensene. Kommunen ligger i Trøndelag, og det er en kommune hvor mange driver gårdsbruk, og de har også en relativt stor industripark. Jakttradisjonen står sterkt i denne kommunen, noe som gruppa i seg selv er bevis på. Gruppa har eksistert siden februar 2016, og materialet jeg har hentet derfra er fra alle de fem årene den har eksistert, nettopp fordi 150 medlemmer ikke skaper like mye aktivitet som i kontragruppen som du skal få høre om nå.

Den store gruppa kalles «den store gruppa» fordi den med sine 40,000 medlemmer er betydelig større enn den lille gruppa. Den er med stor sannsynlighet den største jaktgruppa på Facebook i Norge, og derfor er det også naturlig at aktiviteten her er mye større, publiseringene hyppigere og diskusjonene hetere. Gruppa er ikke geografisk avgrenset til en kommune eller et lokalsamfunn, men fordi navnet er norsk er nok det nærmeste vi kan komme en geografisk avgrensning er å si at den er nasjonalt avgrenset til de norske grenser. Samtidig ser man også at gruppa har noen svenske medlemmer som også ytrer seg på svensk, men om disse er bosatt i Norge eller Sverige blir for søkt å si noe om. Gruppa har eksistert

siden 2011, har dermed hatt lang tid til å bli en digital institusjon for de som bedriver jakta som denne gruppa interesserer seg for.

3.2 Kvalitativ eller kvantitativ?

I utgangspunktet ønsket jeg å foreta en kvalitativ studie, hvor målet var å si noe om hvorfor deltakerne ytret seg slik de gjorde. Ettersom jeg satt meg mer og mer inn i materialet forsto jeg at et kvantitativt innslag vil illustrere et tydeligere bilde av variasjonen i begge gruppene. Samtidig ville ikke kun en kvantitativ tilnærming i seg selv si noe om hvorfor ting er som de er, og det er derfor nødvendig å se temaet gjennom begge lupene. Hovedvekten ligger likevel på det kvalitative – hvilke funksjoner får normer og teorier om sosiale nettverk når vi setter dem inn i en digital sammenheng? Hvor stor må en gruppe være for at kontekstkollaps skal skje, skjer det oftere i store eller små grupper?

I det kvantitative tar jeg for meg 133 tråder fra hver av gruppene. Det nyeste materialet er fra nyåret 2021, men i den lille gruppen strekker tidsrommet seg lengre bakover enn i den store. Fordi gruppestørrelsen er ulik er også aktiviteten ulik – det er altså mye mer (og daglig) aktivitet i den store gruppa enn i den lille, ergo skaper flere medlemmer mer innhold. Derfor strekker materialet i den lille gruppa seg fra oppstart i 2016 og fram til nyåret 2021, mens materialet i den store gruppa er fra nyåret 2021. Utfra det jeg ser i materialet har ikke tidsspennet noe å si for materialet – medlemmene i den lille gruppa har vært konsekvente i språkvalget siden start. I den store gruppa er materialet uansett relativt nytt, og det korrelerer dessuten med tall jeg har henvist til tidligere som angår hvor mange jegere som var aktive i den gjeldende sesongen.

3.3 Kvantitative kriterier

Som beskrevet er de to gruppene ulike hverandre i størrelse og medlemstall, og dette gjenspeiles i aktiviteten hos medlemmene. I den store gruppa blir det publisert flere innlegg per dag, mens det i den lille kan ta dager og uker – og utenfor jaktsesongen, måneder – mellom hvert innlegg. Selv om jakttypen som er tema for den store gruppa kun varer i noen måneder i året, er aktiviteten i gruppa hyppig og jevn. Jegerne er tross alt mest opptatte når det er sesong! På bakgrunn av aktiviteten har jeg satt noen kriterier som er like mellom gruppene, men også tatt noen hensyn slik at materialmengden skal bli mest mulig lik.

Rammene for uttaket av materialet har tatt utgangspunkt i den lille gruppa. Jeg scrollet meg tilbake til gruppas start i 2016, og etter å ha talt trådene viste det seg å være totalt 133 tråder i

gruppa. I den store gruppa er det langt flere, faktisk så mange at man kan ha samme antall tråder innenfor en måned. Gruppehistorikken i den store gruppa viste at det i slutten av april var blitt publisert 364 tråder de siste 28 dagene, det vil si nesten over det dobbelte på en måned enn i den lille gruppa totalt.

Å scrolle meg tilbake til den store gruppas start for å telle innlegg hadde tatt flere timer, og jeg hadde uansett ikke behøvd å scrolle så langt tilbake for å komme til et likt antall tråder. Derfor landet valget på å ta utgangspunkt i tråder publisert den siste dagen i en måned tre måneder tilbake i tid, og å samle 133 tråder bakover i tid. Ved å velge denne dagen som utgangspunkt var det især to fordeler: 1) trådene var sannsynligvis ikke lenger aktive, og 2) trådene ble ikke publisert innenfor jaktseasonen, altså ble de ikke for ensidige i innhold, og dermed også potensielt språklig ensidig. Til slutt landet jeg på innlegg fra 31. januar og bakover, og dette valget begrunnes med 1) den hyppige aktiviteten i gruppa fører til at innlegg fra januar allerede er ganske langt bak i innleggshistorikken, og at de dermed sannsynligvis ikke var aktive lengre, 2) innleggene er ikke publisert innenfor jaktseasonen, men fangstrapportering under jakta er bare en liten del av det som publiseres og diskuteres i gruppa, slik at hyppigheten i aktiviteten ikke synker utenom sesongen, og 3) materialet vil være relativt nytt, i og med at det er innenfor det siste året, noe som gir best resultater for å si noe om hvordan den språklige situasjonen er i skrivende stund.

Man kan jo spørre seg hvorfor jeg ikke har valgt å ta utgangspunkt i startdatoen for jakta. Tanken har vært oppe til diskusjon, men blitt kassert av tre sentrale grunner: 1) tanken om at innleggene i denne perioden er ensidige, slik som eksemplet rundt juletider, 2) størsteparten av innleggene inneholder bilder eller videoer som lastes automatisk inn, og dette krever en enorm kapasitet av både internett og datamaskin som gjør at innsamlinga tar unødvendig lang tid når man likevel kan finne det man leter etter i et nyere og mer tilgjengelig materiale, og 3) jakttypen som ligger til grunn for gruppene er ulike og sesongen starter til ulike tidspunkt. Jeg kunne ikke valgt å ha samme utgangspunkt og gått framover i tid, fordi det ville høstet få tråder i den lille gruppa, og mange i den store. Å gå bakover i tid – og ha samme *sluttpunkt* – gir et mer nøyaktig/sammenlignbart materiale.

For å kunne telle trådene og plassere dem i et språklig landskap måtte jeg også ha noen kriterier, både for trådens innhold og trådens språk. Jeg observerte at flere tråder kun inneholdt en video, et bilde eller en lenke, altså var det mange tråder hvor avsender egentlig ikke hadde ytret seg språklig. Noen steder var de akkompagnert med én eller flere

piktogrammer, men selv om det ligger en sosial mening bak var det ikke en skriftlig ytring, i den forstand som er interessant for denne oppgaven. Derfor ble ett kriterium at det skulle være en skriftspråklig ytring. Tråder uten skriftspråklige ytringer ble ikke talt, og hoppet over. I tillegg så jeg at det i den store gruppa var flere eksempler på nyhetsartikler som ble delt, hvor det skriftspråklige var sitater fra artikkelen. Disse ble oppfattet som skriftlige ytringer som ikke var ytret av eller som privatpersoner, og siden det var et sitat fra en nyhetstekst var også språkvalget sannsynligvis styrt av sjangeren. Dermed ble også disse hoppet over. I kapittel 3.5 kommer jeg inn på hvilke språklige kategorier som ligger til grunn for materialet.

3.4 Når er et innlegg dialektalt?

Når kan en ytring regnes som en dialektal ytring? Hvor mye dialekt skal til for at en ytring kan telles som en dialektal ytring? To som har diskutert dette i sine masteroppgaver er som tidligere nevnt Evjen (2011) og Bakkevoll (2019). Begge forsket på hvordan personer uttrykker seg i ulike debattforum, og hvilke tema som høster mest dialektbruk i skriftspråket. Evjen innhentet sitt materiale i debattforum fra tre norske nettsteder, mens Bakkevoll hentet sitt materiale fra valgkampen 2017, i debattforumet *Nordnorsk debatt* på Facebook.

I avhandlingene valgte de ulike utgangspunkt for hvor mange dialekttrekk en ytring måtte ha for å regnes som en dialektal ytring. Evjen (2011) valgte minimum to dialekttrekk, fordi hun observerte mange innlegg hvor det var skrevet normrett nynorsk eller bokmål, men med bare ett dialektalt avvik, og hun mente det ikke ble rett å regne innlegg som dialektinnlegg på bakgrunn av kun ett ord (Evjen, 2011, s. 43). Bakkevoll på sin side valgte ett dialektord som kriterium for å regne en ytring som dialektal, og begrunnet det med at innlegg i kommentarfelt på Facebook inviterte til kortere ytringer enn innleggene på nettstedene i Evjens studie. Dermed hadde sannsynligvis mange innlegg gått under radaren som dialektinnlegg, om man skulle hatt to ord som kriterium (Bakkevoll, 2019, s. 31). Evjen problematiserte valget på to-ord-kriteriet selv, men konkluderte med at hun ikke trodde det kom til å gjøre så store utslag i resultatene (Evjen 2011: 44).

Vangsnes (2019, s. 104) argumenterer gjennom tre eksempler med ulik grad av dialektbruk i sosiale medier, at mengden dialekt i en tekst kan variere mye – fra ortofon til lite ortofon. På den måten kan en si at en ytring kan være dialektal enten den har noen få dialektmarkører i en ellers standardnær tekst, eller at den helt tydelig kan være preget av dialekt på både fonologisk, morfologisk og systematisk nivå. Han hevder i sitt siste eksempel – som i stor grad er bokmålsnært – med noen få innslag av dialekt, at det ikke er usannsynlig at skribenten

selv vil anse sin egen tekst som en dialekttekst, og at det heller ikke er usannsynlig at lesere også vil oppfatte den som dialektal (Vangsnes, 2019, s. 102). Dette avsnittet poengterer at dialektbruk forekommer i ulik grad, og at man derfor skal være varsom med å sette for høye krav til hva en dialektytring skal inneholde.

Monka (2018) har også forsket på dialektbruk på Facebook. I sin studie av kommentarfelt i Facebook-gruppa til det danske utestedet «Kom Bar Do», undersøkte hun forekomsten av sønderjysk dialektbruk. Også hun valgte å ha minimum et dialektord som kriterium for at en ytring skulle regnes som dialektal. Det er denne studien Bakkevoll støttet seg til, og det har jeg også valgt å gjøre. Avgjørelsen faller på lengden i typiske Facebook-innlegg, og at de generelt er kortere enn i mange andre forum, og at det er fare for at en del ytringer uteblir fra materialet dersom det kriteriet for antallet dialekttrekk blir for høyt.

Kriteriene jeg har valgt å bruke er inspirert av de Evjen (2011, s. 44) har brukt, nettopp fordi hun kun så etter dialektale avvik i sitt materiale, men med Bakkevoll og Monkas krav om ett dialektord som minimum, fordi de forsket på språkbruk i Facebook-grupper. Kriteriene for dialektale ytringer blir derfor følgende: 1) Innleggene inneholder språkbruk som viker fra de norske fastsatte skriftspråknormalene bokmål og nynorsk; 2) Avvikene er dialektale. Elementer som piktogrammer eller ekspressiv ortografi blir ikke tatt hensyn til; 3) Avvikene er morfologiske eller fonologiske, og syntaktiske avvik blir ikke tatt hensyn til; 4) Ytringene har minimum ett dialektalt avvik.

3.5 Koding av varieteter i materialet

Også kodingen av materialet har sin inspirasjon fra Evjen (2011), Monka (2018), Bakkevoll (2019), Vangsnes (2019) og Røyneland og Vangsnes (2021). I en undersøkelse av dialektbruk i online og offline kontekster knyttet til et sønderjysk utested, valgte Monka (2018) å definere en dialektytring utfra om det var ett eller flere dialektiske avvik fra den danske standardnormen. Begrunnelsen var at mange dialektytringer kunne gå under radaren dersom man skulle ha et større minimum for dialekttrekk innenfor én ytring, især fordi mange Facebook-ytringer er svært korte. For eksempel ville et-ords-ytringer som *#mojn* ikke blitt talt med, noe som ville gitt feilaktige tall i resultatene.

Evjen (2011) undersøkte dialektbruk i regionale nettaviser, og hadde flere enn ett dialektord som minimum for å telle som en dialektytring. I ettertid kommenterte hun at hun så at det kanskje skulle vært færre dialektord som minimum, nettopp fordi flere dialektiske ytringer

gikk under radaren som bokmålsytringer, selv om de kanskje var ment som dialektytringer. Vangsnes kommenterer dette fenomenet i *Språk i Norden* (2019) – når er egentlig en ytring dialektal? Gjennom ulike eksempler viste han at noen kan legge et dialektisk preg på nærmest hvert eneste ord i en gitt tekst, mens andre uttrykker dialekten sin gjennom såkalte emblematiske dialektmarkører, eksempelvis brukt i pronomen (æ, mæ, sæ, dæ). En dialektal ytring kan med andre ord være svært ortofon – eller i liten grad ortofon – og likevel regnes som en dialektal ytring. Denne forståelsen av hva som faktisk er en dialektal ytring og ikke, åpner opp for at langt flere ytringer er «tenkt» som dialektiske, selv om det varierer hvor utpreget dialektbruken er. Den digitale, dialektiske verdenen kan tenkes å være større enn vi tror.

Bakkevoll (2019) undersøkte bruken av piktogrammer og ortografiske og dialektale avvik i et politisk debattforum på Facebook. Bakkvolls undersøkelser var en oppfølger til Evjens avhandling, men valgte som Monka – å telle selv ett dialektalt avvik som en dialektytring. Bakkevoll vektla dessuten at vi i Norge har to skriftspråknormaler, så et avvik – enten det var ortografisk eller dialektalt – var et avvik fra skriftspråknormalene. Bakkevoll kodet dessuten flere typer avvik der de fantes. Altså kunne en ytring ha flere typer avvik – den kunne bli skrevet med store bokstaver på dialekt med utstrakt tegnsetting og piktogrammer (emojier), dermed kunne en ytring bli talt flere ganger, fordi det ene avviket ikke utelukket det andre.

Røyneland og Vangsnes (2020) har undersøkt hvordan ungdommer fra ulike deler av Norge ville ytret seg på ulike plattformer, underforstått at noen plattformer oppfattes som mer formelle enn andre. De undersøkte om ungdommene brukte dialekt eller standardnorm utfra hvor de ytret seg, og hvem de ytret seg til. De språklige variablene de jobbet utfra var bokmål, nynorsk, dialekt og N/A (nøytral/anonym). I denne sammenhengen er det spesielt den siste variabelen som er interessant. Den forteller oss at det ikke er alle ytringer som kan tolkes som et absolutt «ene eller andre», altså standardnorm eller dialekt, men at en ytring kan være nøytral fordi et eller flere ord ikke nødvendigvis kan uttales på flere måter enn det står skrevet. Slike ytringer er også ofte en kort ytring, og det blir dermed færre ord til hjelp for å klassifisere en ytring. Et eksempel er «fin dag i skogen», som kan sies på de aller fleste dialekter i Norge, og som heller ikke avviker fra standardnormen. Vi som lesere kan ikke fortolke den som verken bokmål, nynorsk eller dialekt, og det blir dermed feil å plassere den i en kategori utfra hva man tror den går under. Dette henger også sammen med Vangsnes (2019), og hva vi som lesere – og ikke minst skrivere – legger i en ytring.

Folkvord (2020) lanserte begrepet standardnorsmsaliens som går ut på hvorvidt en dialektbruker oppfatter sine dialektord som avvik fra standardnorm eller ikke. Det er altså en bevissthet hos språkbrukeren om et standardnormert ord er tilstrekkelig likt ens eget dialektord. Eksempler på dette kan være det trønderske nektingsadverbialet «itj» som på flere måter skiller seg fra det standardnormerte «ikke», eller de nordnorske spørreordene «kæm» eller «korsn» som også skiller seg fra de standardnormerte «hvem» og «hvordan». Ved høy bevissthet rundt dette er sannsynligheten større for at en dialektbruker endrer på ordene fra standardnorm til dialekt i skriftlige sammenhenger, men bevisstheten må altså være der for at dette skal skje.

I mitt materiale ser jeg først og fremst etter om en ytring er skrevet på dialekt eller ikke, og tar med det utgangspunkt i minimum et dialektord for å kunne plasseres i denne kategorien. Det tar også utgangspunkt i at ordet er et avvik fra standardnormert bokmål eller nynorsk. Jeg har også blitt bevisst de utolkbare ytringene som ikke kan kategoriseres som verken standardnorm eller dialekt, og har derfor med en kategori som er nøytral, slik vi ser hos Røynealand og Vangnes (2020). I tillegg kommer kategorien som er tolkbar til standardnorm, fordi det ved flere anledninger kunne vært avvik i form av dialektord. I innleggene har jeg ikke funnet noen eksempler med standardnormert nynorsk, og har derfor endt med å kun ha bokmål som det standardiserte alibiet. I tillegg har jeg også sett innlegg som ikke er norske i det hele tatt, og har derfor også en kategori som kalles Ikke-norsk. Til sist er det en sidekategori med innslag av engelske lånord. Med sidekategori menes det at den ikke er tatt med i tallene som sier noe om hvordan innleggene er fordelt på de ulike varietetene, men de er med for å si noe om den språklige variasjonen. Dermed står jeg igjen med kategoriene dialekt, bokmål, nøytral, ikke-norsk og engelske lånord, forkortet med D, B, N, IN og EL.

3.6 Forklaring av kategoriene

I følgende tabell ser man korte forklaringer på hva som ligger til grunn for hver av kategoriene, og hvordan de utspiller seg i innleggene.

Kategori	Forklaring av kategori
Bokmål	Innlegg som plasseres bokmålskategorien følger det standardnormerte skriftspråket, og har ikke avvik i form av dialektord.
Dialekt	Innlegg som plasseres i dialektkategorien har minimum et dialektord.

	Dialektordene kjennetegnes ved at de er talemålsnære (for eksempel 'ælj'), eller de har dialektale målmerker, for eksempel i form av apokope eller palatalisering.
Nøytral	Innlegg som plasseres i den nøytrale kategorien, har ingen ord eller former som «avslører» dialektal eller standardspråklig tilhørighet. Det vil si at ord som er brukt i denne kategorien kan brukes både på dialekt og i standardform.
Ikke-norsk	Innlegg som plasseres i den ikke-norske kategorien er innlegg som ikke har noen form for norsk språk i seg, for eksempel et innlegg som kun er skrevet på engelsk.
Engelske lånord	Denne kategorien er en sidekategori som går på tvers av de andre kategoriene. Det vil si at innlegg i denne kategorien også er plassert i en av de andre kategoriene. Disse innleggene er norske, men inneholder også engelske lånord.

3.7 Observatørens paradoks

Å diskutere observatørens paradoks er å diskutere hvordan forskerens rolle kan ha en påvirkning på informantene i et forskningsprosjekt. Innenfor språkforskning er man spesielt opptatt av å få frem det autentiske språket hos informantene, og det råder en tanke om at ved å snakke om språk og med bevissthet på språket man selv snakker, kan det føre til ubevisste endringer både i atferden og i måten man snakker på (Boyd og Ericsson, 2015, s. 16). Det var Labov som lanserte begrepet om observatørens paradoks allerede i 1972 (ibid.), og han formulerte det slik: «The aim of linguistic research in the community must be to find out how people talk when they are not systematically observed; yet we can only obtain these data by systematic observation» (Labov, 1972; Boyd & Ericsson 2015, s. 16)

Språkforskning i sosiale media gir en gylden mulighet til å observere det Labov kaller talerens *vernacular*, eller talerens hverdagspråk. Ved å bevisst velge materiale som allerede er produsert, og så helst ikke aktiv lenger, kan man studere materiale fra en tid hvor man nesten kan være sikkert på at informantene ikke hadde bevissthet rundt at språket i deres spesifikke ytringer kunne bli forsket på. Noe som derimot kan gjøre språkforskning i sosiale media

problematisk, er at ikke alle som poster innlegg på for eksempel Facebook, tenker over at ytringene deres i prinsippet ikke har noen grenser for mange den kan nå, og mange kan dele både sårbare og private ytringer i sosiale medier. Da er det også opp til forskeren å gjøre seg opp noen etiske vurderinger om hvilke ytringer som kan oppfattes som «uskyldige», og å finne en måte å systematisere et materiale slik at ingen private opplysninger må lagres.

3.8 Etiske vurderinger

Det er ikke uvanlig å tenke at det som publiseres i sosiale media er offentlig, og ikke minst å trekke slutningen om at den som publiserer «må være klar over at alle kan lese det». Det er imidlertid ikke slik at enhver som deltar i nettsamtaler reflekterer over sin egen offentlighet, og man kan derfor heller ikke ta for gitt at man kan bruke alt som enkelt kan søkes opp av allmennheten. Spesielt vanskelig blir det når grupper kan være lukket eller private. Når medlemstallet blir høyt, kan likevel begreper som «privat» og «lukket» diskuteres – og dette skal diskuteres i det følgende.

For mitt prosjekt var ikke navn, kjønn, alder eller profilbilde viktig for forskningen, men i kontakt med Norsk senter for forskningsdata (NSD), ble det klart at en ytring også er en personlig opplysning, og at fordi ytringen kunne søkes opp kunne man også finne ut hvem som hadde skrevet den. Derfor ble det også klart at jeg måtte informere deltakerne om min tilstedeværelse i gruppa, og hva mitt oppdrag der var. Til å begynne med ble informeringen til gruppemedlemmene løst på ulikt vis i de to gruppene, og faktisk skapte den ene metoden problemer for forskningen.

Før jeg går inn på dette problemet skal jeg si litt om gruppenes tilgjengelighet. I en Facebook-gruppe kan administratorene bestemme innstillinger for gruppa, og i begge gruppene jeg har forsket på var settingen satt til privat, men synlig. Det vil si at kun medlemmer kan se hvem som er medlem og hva de publiserer, men at alle kan finne gruppa på Facebook. Fordi den er privat må man enten be om få bli medlem, eller bli invitert. Det er heller ikke uvanlig at man kan bli stilt et spørsmål som administratorene ser over før man får bli med.

Det kan diskuteres hvor OK det er å forske i en gruppe som faktisk er privat, men man kan også diskutere *hvorfor* en gruppe er privat. Norge har over en halv million registrerte jegere, og folk generelt har stort sett gode holdninger til jakt. Men som de sier i en av de nyeste jegerprøvebøkene – enten liker man jakt, eller så gjør man det ikke. Bilder og videoer av jaktsituasjoner, døde eller syke dyr er heller ikke hverdagskost for alle, og i en kombinasjon

med sterke meninger i et samfunn folk har lett for å debattere over nett, er jaktgrupper vare på sin medlemsstand. De ønsker seriøse bidrag, saklige og lærerike diskusjoner, og deling av naturbilder og gode opplevelser. I det motsatte kan negative sanksjoner mot jakt som tradisjon skape akkurat det de ikke vil ha – nok en arena hvor de må forsvare seg. Grunner som dette kan være en forklaring på hvorfor gruppene er lukket – ikke fordi det som står der er hemmelig, men fordi det skal være et sunt og fruktbart miljø hvor jegere kan diskutere sine interesser med likesinnede.

I og med at prosjektet har som et mål å diskutere om utformingen på en gruppe har noe å si for hvordan vi velger å ytre oss, kan også det faktum at gruppene er lukket være en faktor i seg selv. Noe en burde ta i betraktning, er den enorme og interessante kilden til potensiell kunnskap som kan gå tapt dersom vi ikke kan forske også i lukkede grupper.

Det krever at man er medlem i gruppene for å få tilgang til innholdet, men det finnes dessuten også noen retningslinjer for hvordan denne forskningen skal foregå. Disse retningslinjene er utformet av *Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora* (NESH), og er spesielt utarbeidet for forskning i digitale medier: Forskningsetisk veileder for internettforskning. Her diskuteres skillet mellom offentlig og privat, og bruker i den forbindelse begrepet *forventet offentlighet*: «Begrepet relateres til forskning der det er uklart om informantene forstår og forventer at deres handlinger og ytringer faktisk er offentlige, og at denne informasjonen kan bli benyttet til andre formål enn de opprinnelig hadde tenkt» (NESH, 2019)(NESH 2019). NESH bekrefter at ved strengere adgangsbegrensning bør forskeren utvise større aktsomhet, men at adgangsbegrensede og private grupper på den andre siden kan «ha som formål å beskytte ytringer som i prinsippet er offentlige» (NESH 2019). Ytringer i jaktgrupper ville typisk vært i den kategorien, fordi det er tema som kan skape debatt. De sier likevel at Facebook-grupper som har «tusenvise av medlemmer anses som offentlige selv om den tekniske innstillingen tilsier at gruppa er «privat» eller kun for «venner». Jo større gruppa er, jo mer offentlig er informasjonen» (NESH 2019). Den store gruppa har over 40,000 medlemmer, og kan derfor sies å havne inn under denne kategorien.

I den lille gruppa ble jeg enig med NSD om at jeg skulle melde ifra kollektivt, altså i et eget innlegg på gruppeveggen. Jeg begrunnet det med at siden aktiviteten i gruppa ikke var like hyppig som i den store gruppa ville min tilstedeværelse bli betydelig merkbar og overdøvende for aktiviteten ellers, og at min rolle som forsker i det ekstreme ville være ødeleggende om det kom til det stykke. Jeg hadde dessuten som medlem over lengre tid sett at jeg fikk varsel

når noen publiserte et nytt innlegg, og dét selv om jeg ikke var aktiv i gruppa. Jeg meldte i fra kollektivt, og kunne se hvor mange som hadde sett innlegget, og det var bare noen få som manglet for å være fulltallig. Jeg fikk noen tomler opp, og ellers ingen andre tilbakemeldinger fra medlemmer om at de ikke ville delta.

I den store gruppa ble jeg enig med NSD om å legge et kollektivt skriv i hver av trådene som jeg ønsket å bruke til forskning. Etter å ha valgt det ovenfornevnte sluttpunktet den 31. januar jobbet jeg meg bakover innlegg for innlegg. Litt over halvveis i delinga av det kollektive skrivet mistet jeg plutselig tilgang til gruppa. Til tross for noen positive tilbakemeldinger før utkastelsen, fryktet jeg at det var noen som ikke ville ha meg der. Etter å ha fått kontakt med administratorene i gruppa viste det seg at en slik hyppig kommentering i innlegg kunne oppfattes som reklame eller spam, og at man da ble automatisk kastet ut. Det kan tenkes at administratorer i så store grupper møter på lignende problemstillinger daglig. I tillegg var innleggene jeg kommenterte fra noen måneder tilbake, og en kommentar fra administratorene var at når det ble kommentert i gamle innlegg havnet de øverst i innleggs-loggen, og på den måten ble «det nyeste stoffet» uaktuelt. Man kan godt forstå denne tankegangen – det henger ikke heilt på greip at det angivelig nyeste innlegget sier «Godt nyttår alle elgjegere!» i april.

Det var tydelig hva administratorene mente var den beste måten å informere medlemmene på. Vi ble enige om at den beste måten å informere medlemmene på var å skrive et eget innlegg og publisere det i gruppa slik at alle kunne se det, og ikke kun de det gjaldt. Faren med det er et slikt innlegg kan bli borte blant mange andre innlegg, og at forfatterne bak de innleggene jeg faktisk har brukt ikke har fått direkte beskjed fra meg. I kontakt med NSD ble vi enige om at jeg kunne publisere et slikt innlegg som var felles for alle, og at innlegget skulle inneholde den samme informasjonen som først var tenkt.

NESH sier at «[i]nnhenting av samtykke i internettforskning krever ofte en større innsats for å sikre *kvaliteten* på samtykket» (NESH 2019), og der man på den ene måten aldri kan forsikre informantene nok, kan det på den andre måten virke motarbeidende for forskeren. Fra starten av var ikke dette prosjektet myntet på meningsinnhold i ytringene, men på språkvalget hos de ytrende. Et grep for å beskytte informantene ytterligere er å kun ha bruddstykker av innleggene, og ikke hele innleggstekster. I tillegg er gruppene ikke nevnt med navn, men kun kalt «den store gruppa» og den «den lille gruppa». Til sist er ytringene uskyldige – de inneholder ikke personlig eller sårbar informasjon, og navn på både mennesker og dyr et ikke-eksisterende i avhandlinga.

!!!Før vi går over til analysen er det viktig å presisere at jeg ikke har talt dialekttrekk, men observert ulike trekk og trukket enkelte av dem ut som eksempler for å si noe om hvordan de ulike kategoriene ser ut i de to gruppene. Hovedpoenget har vært å plassere innleggene innenfor en av kategoriene som ble redegjort for i metodekapitlet.

4 Analyse av resultatene

4.1 Hovedfunn

I tabellen under kan man se hvilke varieteter som ble brukt i hver av gruppene, og hvordan varietetene er fordelt på antall innlegg. Rubrikken med engelske lån har ikke prosentvisning, og grunnen er at innlegg med engelske lån er plassert i en av de andre kategoriene siden innlegget bare har et lån og ikke er utelukkende på engelsk. Variablene er fordelt på 133 tråder per gruppe.

	Dialekt		Bokmål		Nøytral		Ikke-norsk		Engelske lån
Liten gruppe	95	71%	12	9%	26	20%	0	0%	2
Stor gruppe	39	29%	75	57%	15	11%	4	3%	5

Figur 2: Funn av varieteter per gruppe

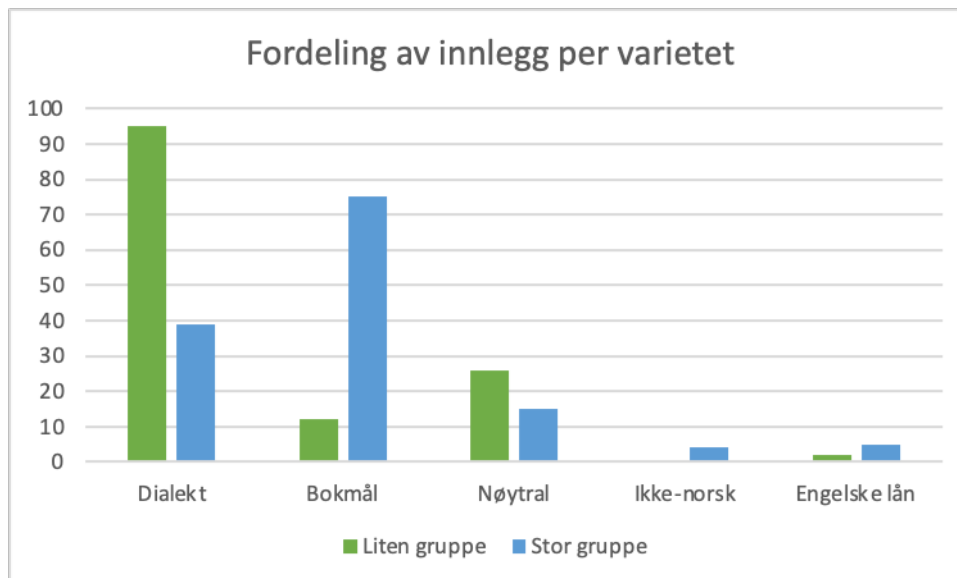
Hovedfunnet er at hver av gruppene har en varietet som gjenspeiles i over femti prosent av innleggene som er skrevet. Det betyr at hver av gruppene har en norm som de fleste innleggskriverne følger. I den store gruppa skriver 57% bokmål, dermed er bokmål normen. I den lille gruppa skriver 71% dialekt, og dermed er dialekt norm i den lille gruppa. Selv om begge gruppene har en tydelig norm, tyder tallene på at normen står sterkere i den lille gruppa enn i den store. Jeg kommer tilbake til norm i delkapittel 5.1.

Vi kan også se at de to største varietetene per gruppe er ulike. I den store gruppa er det mest bokmål (57%), etterfulgt av dialekt (29%). I den lille gruppa er dialekt størst (71%), etterfulgt av nøytral (20%). Fordelingen er altså mer sammenlignbar på tvers av kategoriene – nesten like mange innlegg er nøytralt skrevet i den store gruppa som det er skrevet på bokmål i den lille gruppa. I den lille gruppa er nesten like mange innlegg nøytrale som det er innlegg skrevet på dialekt i den store gruppa (selv om differansen er litt større i det første tilfellet).

I tillegg har den store gruppa en varietet mer enn den lille gruppa – en samlekategori som heter 'Ikke-norsk'. I de fire innleggene under 'Ikke-norsk' er språkvalget fordelt mellom et engelsk, et dansk og to svenske innlegg. I den lille gruppa er ingen innlegg skrevet på andre språk enn norsk. I begge gruppene ser vi derimot noen eksempler hvor det er brukt engelske lånord, som reflekteres i den siste kategorien 'Engelske lån'. Som nevnt er tallene for lånord en sidekategori som ikke er talt som egne innlegg, men som del av andre innlegg som har

varietetene bokmål, dialekt eller nøytral. Av 266 innlegg totalt er det kun sju innlegg som inneholder lånord, altså rundt 2% av alle innlegg totalt.

Et diagram er illustrerende for forholdet mellom de ulike varietetene på tvers av gruppene, hvor den lille gruppa er grønn, og den store gruppa er blå:



Figur 3: Diagram som viser forholdet mellom varietetene per gruppe.

Selv om dialektbruk har fått ulikt resultat i de to gruppene kan det også være verdt å nevne, for å underbygge jegeres godvilje til dialekt, at totalt 134 av 266 innlegg er plassert i dialektkategorien. Det vil med andre ord si at rett over halvparten av alle innlegg i begge gruppene totalt, er skrevet på dialekt. Det blir selvsagt litt for tynt å si noe om alle jegeres forhold til dialektbruk utfra kun disse to utvalgene, men det kan peke i retning av at innfor interessefeltet jakt er det mange dialektbrukere, og at mange velger å uttrykke seg skriftlig på dialekt. Denne observasjonen henger også tett sammen med tradisjonen vi kjenner fra bålplassen – en muntlig tradisjon som videreføres i det digitale. Med fordelingene av de ulike varietetene i bakhodet går vi videre til å beskrive nærmere hvordan de ulike varietetene ser ut i de to gruppene.

4.2 Bokmål i den store gruppa

I den store gruppa var bokmål den mest utbredte varietet (57%). Til gjengjeld ser man at det også finnes flere måter å skrive bokmål på. Fra den norske rettskrivningsnormen vet vi at det er mange varianter som det er *lov* til å bruke i skrivinga, og flere av disse variantene kjenner vi til som radikalt bokmål. Radikalt bokmål kjennetegnes blant annet ved at den er

mer talemålsnær enn det konservative bokmålet, eksempelvis *sjøl, kvit, seinere, saka* vs. *sely, hvit, senere, saken*. Til felles har de at begge varianter er tillatt i rettskrivinga. Likevel er det ikke uvanlig at det konservative bokmålet oppfattes som mer *riktig* enn det radikale bokmålet (Sandøy, 2008, s. 183), noe jeg kommer tilbake til senere. I den store gruppa ser vi tendenser til både konservativt og radikalt bokmål:

- 1: Fulgte i **spora** til ku med kalv [...]
- 2: (vs. eks. 2) Etter å ha studert og fulgt **sporene** [...]
- 3: De **veit** tydeligvis at de ikke er på kvota i år [...]

Eksempel 1 og 2 viser to forskjellige varianter av substantivet *spor* som står i bestemt form flertall. Begge formene er tillatte i rettskrivinga, men det første eksempelet oppfattes som mer talemålsnært. I eksempel 3 ser vi at det er det brukt *veit* istedenfor *vet*. Eksempelet viser altså et tilfelle hvor et ord som oftest brukes i en monoftongert form i den normerte rettskrivinga har fått en diftongering. I gruppa er det også mange eksempler på det motsatte – ord som vanligvis er normert *med* diftong får en monoftongering. Disse ordene er som nevnt tillatte i rettskrivinga, men oppfattes likevel som mer talemålsnære.

I de to eksemplene under er det første eksemplet plassert i bokmålskategorien, mens det andre er plassert i dialektkategorien. Forskjellen er at det første ikke har dialektortografiske avvik, mens det andre har et avvik i ordet *speka*. Poenget med eksemplene er å vise at det finnes flere tilfeller hvor monoftongerte former – som også er tillatt i rettskrivinga – er tatt i bruk av innleggsforfatterne. Selv om de er tillatte oppfattes de som mer talemålsnære, og kanskje spesielt fordi vi kjenner disse formene igjen fra dialektene på det indre Østlandet:

- 4: (B) Bare 9mnd og 25dager til neste **høgtid** [...]
- 5: (D) **Speka & røkt** hjerte, og roastbiff av **rundstek** [...]

At det er så mange tillatte former i bokmål gjør det vanskelig å skille mellom bokmål og dialekt, fordi det kan tenkes at flere innlegg er *ment* som dialekt selv om de ikke har dialektiske avvik. Dette kommer jeg tilbake til i drøftinga.

4.3 Bokmål i den lille gruppa

I den lille gruppa var bokmålskategorien mindre enn den nøytrale kategorien, med kun 12 innlegg vurdert som bokmålsinnlegg. I denne gruppa er det ikke funnet eksempler på radikalt bokmål, noe som også underbygger påstanden om at det muligvis er flere innlegg som er

ment som bokmål enn det som kommer fram på grunn av rettskrivingsnormen. Dette kan man si fordi det radikale bokmålet *ikke* er talemålsnært til dialekten som utøves i den lille gruppa, men at det *er* talemålsnært til flere dialekter som trolig er representert i den store gruppa. Fordi det ikke er talemålsnært den trønderske dialekten vi ser i den lille gruppa (jf. delkapittel 3.1), gir det også mening at det er færre representasjoner av radikalt bokmål der.

Vangsnes (2019) demonstrerte dialektprøver ved å skrive nye alternative dialektprøver for hvordan et tekstutdrag kunne sett ut i en mer eller mindre dialektortografisk tekst. Denne metoden skal jeg også bruke når jeg demonstrer bokmålsfunn fra den lille gruppa, altså de faktiske funnene, opp mot hvordan det kunne sett ut på dialekten som er representert i gruppa ellers. To av bokmålseksemlene ser slik ut:

- 1: Ingen **revjakt** i dag. **Vind** og kraftig **snøfall**. Vi **prøver** en **helg senere**.
- 2: Første mår **har** gått i fella. Åte **var** smultring [...] **håper** på **flere etter hvert**.

I eksempel 1 er det flere eksempler på ord som skiller seg fra det som ellers er norm i den lille gruppa. Hadde eksemplet fulgt normen i gruppa, kunne det sett slik ut: *Ingen rævjakt i dag. Vinnj og krafti snøfaillj. Vi prøvi ei hæg seinar*. Endringene som er foretatt går på lågning (rævjakt, hæg, prøvi – sistnevnte med -i-ending i presens), markering av palatalisering (vinnj og snøfaillj), og diftongering og -ar-ending av adjektivet *seinar*. Eksempel 2 kunne sett slik ut, hadde forfatteren fulgt gruppenormen: *Første mår hi gått i feillja. Åte va smultring. Håpi på fleir ætti kvart*. De dialektortografiske ordene er her markert med -i-ending i verb i presens form (hi, håpi), palatalisering (feillja), apokope og diftongering (fleir), og kv-lyd i hv-ord.

Eksemlene viser at det er enklere å skille mellom bokmål og dialekt i den lille gruppa, enn i den store. En mulig grunn til det kan ligge i at normen er så tydelig i den lille gruppa, ved at medlemmene har flere faste målmerker å uttrykke dialekt gjennom (se delkapittel 4.5). I tillegg skiller den trønderske dialekten seg fra bokmålsnære dialekter som vi kjenner fra det sentrale østnorske området. Medlemmene markerer flere av ordene med dialekttrekk per setning, og enkeltord kan markeres dialektalt på flere måter. Bokmålseksemlene viser også at bokmålet som blir skrevet i den lille gruppa tilhører det konservative bokmålet og kan slik sett oppfattes som mer «riktig» enn det radikale bokmålet vi ser eksempler på i den store gruppa.

4.4 Dialekt i den store gruppa

Dialektkategorien var med sine 29% den nest største i den store gruppa. Siden det geografiske nedslagsfeltet i denne gruppa er større, er også dialektene flere, og dermed er dialektene representert gjennom flere dialektiske trekk enn i den lille gruppa. Dermed kan vi også si at variasjonen innenfor dialektkategorien er større i den store gruppa, enn i den lille. Fordi teksten i et innlegg har en tendens til å være kort, kan det være vanskelig å treffe nøyaktig om man skal forsøke å plassere innlegget innfor et dialektområde, og derfor skal jeg heller ikke vektlegge det her. I gruppa ser vi for eksempel palatalisering som også er flittig brukt i den lille gruppa (se delkapittel 4.5). I tillegg ser vi eksempler på monoftongering, flere determinativ, lågning og bruk av emblematiske dialektmarkører. I det følgende ser vi noen eksempler av dialekttrekkene nevnt over:

- Palatalisering:
- 1: Håpa **mainn** får fleira sånne daga [...]
 - 2: E elske robuste **hoinda** [...]
 - 3: Fekk **elgoksinj** på post [...] Såg **hanj** igjen [...]

Eksemplene over viser palatalisering, og hvert av eksemplene viser også to mulige måter å markere palatalisering på. Eksempel 1 har markert den palataliserte ‘nɲj’-lyden ved å skrive endelsen på ordet som ‘ainn’. Eksempel 2 har med ordet ‘hoinda’ en ganske lik tilnærming som i eksempel 1, ved å ikke bruke ‘j’ som lydindikator. I eksempel 3 er lyden markert med ‘inj’ og ‘nj’, og denne måten å markere palatalisering på, er mer i tråd med det vi kjenner fra den lille gruppa, som man kan se i neste delkapittel.

- Determinativ:
- 4: (B) Er det **noen** som vet hvor jeg kan få tak i **dette** tårnet?
 - 5: **Nøern** her søm vil kåmmå me erfaringer [...]
 - 6: **Nån** som har nån gode tips t vinterkammo [...]
 - 7: Kvitrime i nesegrevet i **denna** å nå i dag.

I eksemplene med determinativ ser man først et eksempel fra bokmålskategorien, dette for å vise motvekten til dialektkategorien. Det er flest bokmålsytringer i den store gruppa, men eksemplene på determinativ viser variasjon innenfor det som er en liten ordklasse. ‘Noen’ og ‘dette’ er markert i eksempel 1 som standardnormerte former, mens ‘nøern’ og ‘nån’ er dialektformer for ‘noen’, og ‘denna’ er dialektform for ‘denne’.

- Monoftongering:
- 8: Har noen målt **nerkjæve** på voksen okse [...]
 - 9: [...] -20 i **låglandet** men kaldt også i **høgda**.

De to eksemplene over viser tilfeller av monoftongering som dialektale trekk. Begge eksemplene er altså plassert i dialektkategorien – den øverste fordi ‘nerkjæve’ ikke er et standardnormert ord, og den nederste fordi den er en forlengelse av eksempel 7 under determinativ. Med andre ord er eksempel 7 og 9 fra et og samme innlegg, men den er også med som eksempel her – selv om de monoftongerte formene er tillatte i rettskrivinga – nettopp for å vise et eksempel på monoftongering i et dialektinnlegg. Fenomenet monoftongering ble også nevnt i delkapittel 4.2 om bokmål i den store gruppa, og grunnen bak er at det finnes tilfeller av trekket innenfor begge kategorier. Samtidig understreker det at monoftongering – også som tillatt i rettskrivinga – er nært knyttet til talemålet (Sandøy, 2008, s. 183). Monoftongering er et dialekttrekk som finnes flere steder i landet, men forbindes mest med nordøstlige deler av Østlandet, og strekker seg vestover til grensa mellom Trøndelag og Møre og Romsdal (Mæhlum & Røyneland, 2012, s. 186)

Lågning: 10: 2 rolige Jemta **æ mæ** far på **ærbæ**
 11: Ja, elgskanken skal **gnæges** [...]
 12: Grom trugetur for a **bæssmor** [...] **Ælgkaker tæl** bålcaffe [...]

Et annet trekk man kan se flere eksempler på er lågning, hvor vokalene er senket et hakk. Dette er et trekk som er spesielt knyttet til nordøstlandet og Nord-Norge. I eksempel 10 er det tre ord med tilfeller av lågning hvor ‘æ’ og ‘mæ’ er senket fra *e* ned til *æ*. Vi ser også det samme i den siste ‘æ’-en i ‘ærbæ’. I eksempel 11 ser vi lågning fra *a* til *æ* i *gnæges*, på samme måte som den første ‘æ’-en i ‘ærbæ’. I eksempel 12 ser vi lågning fra *e* til *æ* i ‘bæssmor’, i tillegg til bortfall av ‘t’ som er erstattet med en trykksterk ‘ss’. Vi ser den samme lågninga i ‘Ælgkaker’, mens ‘tæl’ har en slags dobbel senking – først fra *i* til *e*, så fra *e* til *æ*.

Noe overraskende ble det ikke observert noen form for apokope i den store gruppa. Det finnes likevel eksempler som antageligvis er trøndersk eller nordlandsdialekter, men som likevel ikke har apokoperinger. Det kan også være helt tilfeldig – som man får se i neste kapittel finnes det eksempler på både apokope og palatalisering, men palatalisering er i langt større grad markert enn apokope.

I alt er det store variasjoner innenfor dialektkategorien i den store gruppa, og det er mange måter å markere dialekter på – mange flere enn det som kommer frem her i analysen. Noen eksempler er nektingsadverb, pronomen, jamvekt, flere vokale variasjoner og ulike endelser i verb og substantiv. Hovedpoenget er å vise at det er store variasjoner, og ser man på

eksemplene som er gitt ovenfor (og ikke kun ser på de markerte ordene), ser man at det er mange dialektale markører også der. Et viktig poeng innenfor dialektkategorien er fenomenet emblematiske dialektmarkører. For å beskrive fenomenet nærmere kommer det som et eget kapittel i punkt 4.6, hvor jeg samler eksempler fra begge gruppene. Først skal vi se på hvordan dialekt ser ut i den lille gruppa.

4.5 Dialekt i den lille gruppa

I den lille gruppa er normen å skrive dialekt, noe som gjenspeiles gjennom den høye prosenten av dialektinnlegg (71%). Innleggsforfatterne tar flere grep for å skrive på en dialekt som er gjenkjennbar fra området gruppa kommer fra, som er innenfor det nord-trønderske dialektområdet. Spesielt gjengivelser av apokope og palatalisering er flittig brukt, i tillegg til overgang fra ‘u’- til ‘o’-lyd i palataliserte ord med ‘u’-lyd. Det er også flere typer endinger i verb og substantiv. Samtidig er det også store variasjoner i hvordan den enkelte velger å uttrykke dialekttrekkene på. Noen ytringer som har havnet i dialektkategorien skiller seg ut fra den tydelige normen i gruppa, som bærer preg av å markere dialekt på mange måter. Slike ytringer med få dialektmarkører, gir oss eksempler på ytringer med emblematiske dialektmarkører. Denne måte å uttrykke dialekt på kommer jeg tilbake til i neste delkapittel. I det følgende kommer noen eksempler på fremstillinger av skriftlig dialektbruk i den lille gruppa:

- Apokope:
- 1: Rev, hund, **gaup**?
 - 2: e d nån som ska **sætt** ut fella i år?
 - 3: Åpent fer **ailj** å bli me
 - 4: håpe på **mang fleir**

Eksemplene over viser ulike måter å markere apokope på som et dialekttrekk, og hver av eksemplene representerer ulike ordklasser: ‘gaup’ er substantiv, ‘sætt’ er verb, ‘ailj’ er adverb og ‘mang’ og ‘fleir’ er adjektiver. At det er mange måter å markere apokope på, viser også at det er et vanlig dialekttrekk i gruppas språkområde, og at de har mange måter å bruke trekket på.

- Palatalisering:
- 5: Så d må vi vell **kailj eittj** bra jaktår på smårovvilt
 - 6: Lørdan bli d revjakt for **denj** som **villj** [...]
 - 7: Info kjæm om **fredagskveiljn**!
 - 8: På rævåte i **kveild**.

I eksemplene over ser vi hvordan palatalisering kan se ut i den lille gruppa. Gjennom endingene -llj, ttj, -nj, -eiljn og -eild ser vi at palatalisering forekommer i flere typer endestavelser, og at det kan se både likt og ulikt ut. Altså finnes det variasjon innfor ett og samme målmerke. Ser vi for eksempel på 7 og 8, på ordene ‘fredagskveiljn’ og ‘kveild’, ser vi to eksempler på samme ord og samme lyd, men med ulik staving. I eksempel 6 ser vi også at ordene ‘denj’ og ‘villj’ tar utgangspunkt i de standardnormerte versjonene på ulik måte – ‘denj’ har samme rot som det standardnormerte ‘den’, men ‘villj’ som i ‘jeg *vil* gå ut’ for eksempel, skrives ‘vil’ i standardnormeringa, men er altså her markert med dobbelkonsonant. Det er vanskelig å si noe om hvorfor det er slik, men en mulig tolkning kan være at det rundt noen ord er mer bevissthet enn rundt andre – skriveren må ha en bevissthet rundt at ordet ikke representeres lydlig gjennom standardnormen (jf. Folkvords (2020) standardnormsaliens). Samtidig er det en bevissthet rundt begge ordene, fordi begge er markert med en palatalisering, bare at den ene er mer markert enn den andre gjennom en dobbelkonsonant. Kanskje kan det tyde på at det finnes ulike grader av saliens. En annen forklaring kan være at det finnes flere versjoner av ordet, som for eksempel ‘dern’ eller ‘derrinj’.

Som et tilskudd til palataliseringa blir ‘u’-lyden omgjort til ‘o’-lyd i ord med palataliserte trekk, slik vi ser i eksempel 9 og 10 under:

‘U’-vokalen blir ‘o’: 9: Æ **skoilla** ha hatt oversikt over **aillj** rævan [...]

10: Rev skøtti i los fer **unghoinnj** fer ei **stonnj** sia.

Også her ser vi ulike måter å palatalisere på, også her innenfor en og samme ytring som i eksempel 9: ‘skoilla’ markeres palatalt med ‘-illa’-ending, og ‘aillj’ markeres med ‘-illj’-ending. ‘Skoilla’ kunne også vært markert med ‘j’ etter ‘ll’, og likedan omvendt, at ‘aillj’ kunne vært markert med kun ‘ill’. Kanskje kan en grunn være at ‘aillj’ er apokopert, og får derfor en annen «fart» i endinga, og at den dermed markeres med ‘j’ for å understreke den apokoperte formen. Man kan for øvrig se den samme tendensen i eksempel 10, med ulike markerte palataliseringer i samme lyd: ‘Unghoinnj’ er markert med ‘-innj’-ending og ‘stonnj’ er kun markert med ‘-nnj’-ending. I eksempel 10 er det også et interessant funn at den stumme ‘o’-en i det standardnormerte ‘ung’ (i ‘unghoinnj’) ikke er lydlig markert i bokstaven, slik vi ser i u-overgangen til ‘o’ i palataliserte former. Trøndere sier jo både ‘ong’ og ‘hoinnj’, men kun den palataliserte formen er markert. Det kan kanskje være en indikasjon på at det er lydlige dialektformer som skal markeres, og at stumme lyder i standardnormerte ord som vi

sier likt i de fleste dialekter i Norge (som ‘ung’ og ‘det’) får stå urørte, nettopp fordi de stumme lydene ikke dialektale.

Når det samme dialektområdet gjelder for hele praksisfellesskapet, er det naturlig at mange av de samme dialekttrekkene markeres, slik vi også har sett i eksemplene over. Det finnes likevel noen ord som er markert på flere måter enn andre, som i eksempel 11-15 under. Eksemplene viser at det er dialektiske variasjoner også innenfor det samme dialektområdet:

1: Når som villj varra me å jakt ræv **imorgen?**

2: Datt nr 1 på Lysberg **i mårest**

3: Rev **på mårrån**

6: [...] revjakt **i mårgå** [...]

7: Rævjakt **i mårrå!**

Også her – som i den store gruppa – er det flere dialektformer som ikke er redegjort for. Eksempelvis finnes det jamvektsformer (for eksempel «i mårrå» eller «værra med»), lågning (for eksempel «rævjakt t hælga»), og -i-ending i verb som står i presens perfektum (for eksempel «rev skøtti»). Det er mange ting å ta av, men hovedpoenget er å gi et bilde av hvordan dialektbruk ser ut i den lille gruppa, og å vise at det er flere måter å skrive dialekt på. Måten man skriver dialekt på i den lille gruppa er likevel mer konsekvent enn i den store, noe som trolig har sammenheng med at gruppas geografiske nedslagsfelt er innenfor én kommune.

4.6 Emblematiske dialektmarkører i begge gruppene

‘Emblematiske dialektmarkører’ er ikke en egen kategori – innlegg med emblematiske dialektmarkører er plassert i dialektkategorien. Det kan likevel være hensiktsmessig å si noe om det, og at det derfor blir tatt ut nesten som et ekstrakt i dette delkapitlet. Slik jeg ser denne mekanismen i bruk i de to gruppene, kan jeg seg se minst to mulige tolkninger av funksjonen av den – en tolkning per gruppe. I den store gruppa, går tolkninga ut på at det ser ut til å være flere geografisk bokmålsnære dialekter i den store gruppa, grunngitt ved at gruppens geografiske nedslagsfelt er nasjonalt. Tall fra SSB (2019) i innledningen, viste oss også at mange jegere kommer fra Østlandet, og det er også i dette området de bokmålsnære dialektene kommer fra.

Det finnes en rekke innlegg hvor spesielt to ord går igjen i innlegg som ellers er skrevet på bokmål: Ordene ‘elg’ og ‘helg’ er flere steder markert dialektalt gjennom ‘ælj’ og ‘hælj’. Det

indikerer at kanskje de mest bokmålsnære dialektene ellers ikke har like mange dialektformer eller målmerker som skiller seg lydlig fra bokmålet, til å markere seg dialektalt. Særlig kan det komme av at disse dialektene ofte ikke har dialektformer av personlige pronomener, nektingsadverb og spørreord, at de har bokmålsnære endinger i substantiv (-er og -ene) og verb (-er og -et), og de har heller ikke målmerker som apokope og palatalisering.

Eksemplene som følger er ganske lange utdrag, sammenlignet med andre eksempler i analysen. Det er for å vise hvordan de emblematiske dialektmarkørene skiller seg ut fra de ellers bokmålskrevne tekstene. Eksemplene viser hvordan 'ælj' og 'hælj' er brukt, at de står sammen med andre bokmålsformer, og at det er gjentatt flere ganger innfor et innlegg, slik som i eksempel 3. I eksempel 4 ser vi et rent bokmålsinnlegg, dette for å vise hvordan et innlegg uten emblematiske dialektmarkører ville sett ut:

- 1: Ble noe km etter denna **æljen** her, så den er som veden, Varmer flere ganger.
- 2: Bikkja fikk også egen biff etter årets jakt. blir vel mett i dag også da. god **hælj**.
- 3: Nå er vi ferdig med fjorårets **ælj**jakt [...] Ca 35kg **ælj**hakk [...] rester til **ælj**hunda.
- 4: (B) Sånn dere jakter **elg** ja. Ønsker dere alle en kjempesfin **helg**.

Det er altså påfallende mange tilfeller av 'ælj' og 'hælj' brukt som emblematiske dialektmarkører, men det finnes også andre eksempler med andre ord, som her: «Hadde nok aldri trodd [...] skulle bli **soffa** hund» og «En som er glad i **hønn** se».

Den lille gruppa har ikke like mange tilfeller av emblematiske dialektmarkører, men et eksempel ser man her: «Sesongen er kort på fellefangst av røyskatt, da er det greit å **bruk fella** resten av året.» Man kan se at innlegget har bokmålsformen 'er', selv om dialektbrukere i det aktuelle området sier 'e', som for eksempel i «sesongen e kort». Substantivene 'sesongen', 'fellefangst' og 'røyskatt' har for øvrig ingen endinger som avslører om det er bokmåls- eller dialektformer, og da blir det standardnormerte 'er' med på å trekke ytringa i retning bokmål. Men så kommer vi over til det siste leddet i setninga, hvor innleggsforfatteren har skrevet 'å bruk fella'. Slik vi kjenner til målføret ellers i gruppa er det apokopering av enkelte ord. I dette tilfellet er infinitivsverbet 'å bruke' apokopert til 'å bruk'. Det ubestemte flertallssubstantivet 'fella' har også fått ei -a-ending, som vi også kjenner til som et dialekttrekk.

4.7 Nøytral i begge gruppene

I den lille gruppa er kategorien ‘nøytral’ den nest største (20%), mens den er den tredje største (11%) i den store gruppa. Mange nøytrale innlegg kjennetegnes ved at de er korte, og at det dermed heller ikke er mange ord som det kan avvikes dialektalt i fra. Andre innlegg er lengre og består av flere deler, enten i form av flere separate og korte setninger, eller av flere leddsetninger. I det følgende ser vi eksempler på korte og lengre nøytrale setninger, og alle eksemplene er hele innlegg – dette for å vise at lengden har vist seg å telle i vurderinga av det nøytrale språkføret:

Stor gruppe: 1: Sikringskost av elgkjøtt, potet kålrabi og gulrot. knall romjulsmiddag

2: Kjør forsiktig, mye elg.

3: Koselig besøk

Liten gruppe: 4: I natt datt årets første rev på [...]. Tispe på ca. 5kg, skutt på åte.

5: Sesongens tredje, hann på 1450g

6: Grevling i boks

7: Nr 5 og 6

Eksempel 1 og 4 viser nøytrale innlegg som er lengre enn en setning eller har flere leddsetninger, med et alibi fra hver av gruppene. Dialekter skiller seg ofte fra bokmål i verb i presens form, hvor de på bokmål får -er-ending. Eksempelvis skriver og sier man på bokmål ‘kjører’ og ‘kaster’, mens det på dialektform ofte blir bortfall av -er-ender i presens – ‘kjøre’ og ‘kaste’. Det samme kan vi se i substantiv flertall i både bestemt og ubestemt form på bokmål, eksempelvis ‘gutter’ og ‘guttene’ med -er- og -ene-ending, versus ‘gutta’ og ‘guttan’ med -a- og -an-ending på dialekt. I tillegg ser vi at eksempel 1 ikke inneholder noen verb, og alle substantivene står i entall, og i eksempel 2 står substantivene også i entall, mens verbene står i preteritum (datt) og presens perfektum (skutt). Med andre ord er det ingen endinger som kan «avsløre» hvorvidt en setning er ment som bokmål eller dialekt.

I eksempel 2 og 5 ser vi innlegg som består av to leddsetninger, men uten konjunksjoner som binder dem sammen, og uten at hver av setningene kunne stått som hele setninger alene. De fremstår mer som fragmenter av en større helhet. En grunn til det kan være at en ytring ofte står sammen med et bilde eller en video. Det kan være at teksten og bildet sier noe samlet, og at de gir mening når de står sammen, og derfor kan selve ordvalget bli kortere. Jeg har imidlertid kun sett på det språklige, og eksemplene i dette avsnittet gir mening også uten et

bilde. Det kan likevel være en mulig begrunnelse for fragmenterte tekster. Eksempel 2 er også en oppfordring, og verbet får dermed en imperativform.

Eksempel 3 og 6 viser innlegg med fragmenterte setninger som står alene, uten fragmenterte leddsetninger. Setningene er ubøyde, og uten endinger i verb og substantiv blir det som nevnt vanskelig å avgjøre en språklig tilnærming. Denne typen nøytrale innlegg er noen av de vanligste man ser i gruppene, kjennetegnet ved korte, ubøyde, fragmenterte setninger. Lignende innlegg kan for eksempel se slik ut: «Fin dag i skogen» og «Revfall på åte».

Eksempel 7 er et absolutt minimum av en ytring, hvor den knapt inneholder et ord – med unntak av ‘og’. Det er her snakk om en fangstrappot, og hvor mange vilt man har tatt av en spesifikk sort. ‘Nr’ er en vanlig forkortelse av ‘nummer’, og tallene ‘5’ og ‘6’ er skrevet som siffer – ytringen kunne knapt hvert kortere. I tillegg til å være et eksempel på hvordan minimale ytringer er vanskelige å plassere i en språklig kategori, er det også et eksempel på et innlegg som kun gir mening sammen med et bilde – uten at vi skal gå ytterligere inn på det.

Til felles har alle eksemplene at de ikke inneholder noen former for pronomener, noe som også går igjen i de nøytrale innleggene ellers i materialet. Spesielt 1. person entall (bokmålsformen jeg vs. dialektformene jeg, je, eg, æ, i) og 2. person flertall (bokmålsformen dere vs. dialektformene dåkker, dåkk, dekk, dykk, dikka) kunne fortalt oss noe mer om språkvalg. I tillegg kunne nektingsadverbial som ‘itj’, ‘ikkje’ og ‘itte’ også vært med på å «avsløre» et innleggs språklige tilnærming – selv om mange dialekter også bruker bokmålsformen ‘ikke’. Kort oppsummert er *mangelen* på enkelte verbendinger, substantivendinger, og ulike former for pronomener og nektingsadverbial med på å avgjøre hvorvidt et innlegg er nøytralt eller ikke. Besitter et innlegg eksempler på disse fire elementene, kan det se ut til at sjansen blir betraktelig større for at de kan plasseres i en definert språklig kategori, som bokmål eller dialekt.

4.8 Engelske lånord i begge gruppene

I kategorien ‘engelske lånord’ finner vi eksempler i begge gruppene. Siden det er så få tilfeller av bruk av lånord viser eksemplene under alle tilfellene som fantes i de 266 innleggene. Innleggene er fordelt på gruppene, i tillegg til å være plassert i kategorien med engelske lånord. Innleggene er også forkortet, noe som kan hindre eksempelet i å vise om det er bokmål, dialekt eller nøytral, og derfor er hvert eksempel markert med hovedkategorien som

innlegget er plassert i (bokmål, dialekt, nøytral). Et poeng med det er å vise om engelske lånord kombineres med en av de andre varietetene:

- Stor gruppe: 1: (D) **Swingbladen** er slitin så vart litt tjoning...
2: (B) fikk testet **tracker** på henne [...]
3: (B) [...] Namdal/Børgefjell / på grensa til **Sweden**...
4: (D) Ved kjøp av jæmt med løst følger kjetting, **tracker** og full tank [...]
5: (B) [...] **stay safe, shoot to kill- keep on smiling** -2021 blir bra

- Liten gruppe: 6: (D) [...] gikk i **conibear** 160 montert i «**collaps a cubby**» plastkassi [...]
7: (N) Dagens **fuckup!**

I eksempel 1, 2, 4 og 6 kan vi se at de engelske ordene som er brukt kan ses i sammenheng med «fagord» knyttet til jakta. Disse ordene brukes trolig mer eller mindre fast om tingene ordene representer. For eksempel er en ‘swingblade’ en kniv med flere funksjoner, og med et knivblad som kan trekkes ut fra skaftet. På norsk kan vi si at en kniv har et svingblad, men vi kaller ikke kniven i seg selv for svingblad. Ordet «swingbladen» er for øvrig eksempel på et engelsk ord som er fornorsket gjennom et norsk suffiks med -en-ending. I eksempel 6 er ‘conibear 160’ og ‘collaps a cubby’ tydelige fagbegreper. Et google-søk viser at det førstnevnte er en felle, og det sistnevnte en kasse viltet fanges i. Man må med andre ord vite litt om fagfeltet for å kunne forstå hva ordene betyr. I motsetning til ‘swingbladen’ er ikke ordene fornorsket, og ‘collaps a cubby’ er til og med markert med anførselstegn, noe som bidrar til at leseren kan forstå ordene som navn på gjenstander. Det kan tyde på at forfatteren har hatt et ønske om å være presis i ytringen, og har derfor brukt gjenstandenes faktiske navn, både fordi det ikke finnes norske versjoner av det, men også fordi det dreier seg om en spesifikk gjenstand.

I eksempel 3 har innleggsforfatteren valgt å skrive – blant andre norske stedsnavn – ‘Sweden’, altså Sverige på engelsk. Grunnen til dette kan være vanskelig å avgjøre rent lingvistisk, men sociolingvistisk kan det være en underliggende tanke om å markere de geografiske grensene mellom Norge og Sverige. Norge og Sverige har ikke like regler for jakta – eksempelvis starter elg- og rypejakt tidligere i Sverige enn i Norge, og det kan være en måte å understreke at ingen grenser er trådd over, og ingen regler er brutt.

I eksempel 5 ser vi en nyttårshilsen til gruppemedlemmene i den store gruppa. Ordene står i et ellers norsk innlegg, men får et mer språklig uttrykks- eller oppropspreg gjennom det engelske, nesten som en oppfordring til leserne.

I det siste eksempelet leser vi «Dagens fuckup!» som i utgangspunktet er plassert i den nøytrale gruppa, på grunn av det nøytrale ‘dagens’. Det engelske ‘fuckup’ er ganske vanlig å bruke i norske sammenhenger for å beskrive når man har rotet til noe. Det er imidlertid mer kraft og følelse som ligger bak ‘fuckup’, i og med at det er en avgreining fra det engelske banneordet ‘fuck’. Selv om ordet er engelsk kan det tenkes at dette ordet ligger mer latent når man skal beskrive en slik situasjon muntlig, selv på norsk. Det blir som et spontant kraftuttrykk som her gjenspeiles i det muntlige.

Totalt er det ikke mange eksempler med engelske lånord, noe som sier noe om hvor sterkt det norske står – både i gjengivelser av bokmål og dialekt. Hvorfor det er slik er det ikke grunnlag for å si noe særlig om, men noen gode grunner kan være den muntlige fortellertradisjonen som stammer fra jaktlagene, og ikke minst at jegere flest trolig er dialektbrukere. I tillegg vet vi fra andre språksamfunn at noen av de første ordene som blir borte er ord knyttet til fag- og arbeidsspråk, fordi gamle arbeidsmetoder stadig opphører i samfunnet. Jakt er en gammel tradisjon, men det er enda mange aktive jegere – og det blir stadig flere – noe som er med på å opprettholde det norske fagspråket knyttet til jakt. Til sist vet vi også at de største aldergruppene innenfor jakt er aldergruppene 40-49 år og 50-59 år (Statistisk sentralbyrå, 2021a) – med andre ord en voksen aldersgruppe. Disse aldersgruppene kan tenke seg å ikke ha blitt påvirket i like stor grad av angliseringen man kan se andre steder i samfunnet og på internett.

4.9 Ikke-norsk i den store gruppa

Kategorien og den samlede varieteten ‘ikke-norsk’ fantes det kun eksempler på i den store gruppa. Dette var den minste kategorien, hvor 3% av innleggene var skrevet på et annet språk enn norsk. Det var fire innlegg av denne sorten, fordelt på språkene engelsk, dansk og svensk. Eksemplene under viser variasjonen, markert med språkform foran:

- 1: (eng) Bernie Sanders and his first Norwegian moose
- 2: (dan) Knæk og bræk derude
- 3: (sve) Älgfamilj, Jokkmokks kommun. Oljemålning.
- 4: (sve) Jag tänkar att sälja min jaktbil

Eksempel 1 spiller på Bernie Sanders-vitsen som gikk viralt etter Joe Bidens presidentinnsettelse i januar 2021. Vitsen hadde sin opprinnelse i et bilde av Sanders tatt under innsettelsesseremonien, og vitsen gikk ut på å plassere han i ulike settinger. At innleggsteksten spiller på en vits impliserer at innlegget ikke nødvendigvis er skrevet av en engelskmann, men sannsynligvis en norsk eller nordisk person som har hevet seg med på en viral vits og trukket den inn i en jaktsetting.

I eksempel 2 ser vi en liten del av et lengre danskskrevet innlegg. Det er tydelig at innlegget er dansk, samtidig som det er mange danske og norske ord som er like, siden bokmål er et utspring fra det danske skriftspråket. Eksemplet viser det danske gjennom de enkle konsonantene hvor vi på norsk ville hatt dobbeltkonsonanter – knæk/knekk, bræk/brekk. Det blir også brukt ‘æ’ istedenfor ‘e’, noe vi også kunne brukt i norske dialekter, men som er vanlig i dansk rettskriving. Til sist er det den bløte konsonanten i ‘derude’, som vi på norsk ville skrevet ‘der ute’, med unntak av noen sørlandske dialekter. «Knæk og bræk» kan også tolkes som et uttrykk som brukes i dansk, lignende «break a leg» på engelsk, noe som understreker den danskspråklige tilhørigheten.

De to siste eksemplene er svenske, og er spesielt markert gjennom bokstaven ‘ä’ – älgfamilj, tänkar, sälja – en bokstav som ikke er en del av det norske alfabetet. I eksempel 3 er det spesielt substantivendingene som skiller seg fra de norske – älgfamilj/elgfamilie, kommun/kommune, oljemålning/oljemaleri. I eksempel 4 ser vi også et eksempel på personlig pronomen – jag – som i de nordiske landene kun brukes i svensk.

Kategorien er svært liten, og spesielt siden den kun finnes i den store gruppa. Den er likevel nyttig av flere årsaker. Den er med på å vise at variasjonen er større i den store gruppa, den viser at gruppemedlemmene har et større geografisk spenn enn i den lille gruppa, og at det finnes medlemmer også utenfor de norske grensene.

4.10 Oppsummering av resultatene

Funnene i de to gruppene viser at hver av gruppene har en kategori som kan tolkes som norm. I den lille gruppa er det norm å skrive dialekt, og i den store gruppa er det norm å skrive bokmål. Samtidig ser vi at normen står sterkere i den lille gruppa – det er altså flere som skriver dialekt i den lille gruppa, enn de som skriver bokmål i den store gruppa. I den lille gruppa er også den nøytrale kategorien større enn bokmålskategorien. Det indikerer at det kan

være flere «tenkte» dialektinnlegg – eller motsatt, flere «tenkte» bokmålsinnlegg – men normen peker i retning av det førstnevnte.

I den lille gruppa er det mindre variasjon innfor de ulike kategoriene: Som en følge av at gruppa har et lokalt, geografisk nedslagsfelt, hvor gruppemedlemmene oppholder seg i en og samme kommune, blir dialektbruken markert gjennom mange av de samme trekkene. Disse trekkene er også gjenkjennbare fra dialektområdet gruppa kommer fra. Selv om dialektkategorien står betydelig sterkere i den lille gruppa, enn i den store, ser vi noen tilfeller av emblematiske dialektmarkører. Disse markørene viser at en måte å skrive dialektalt på uten å legge dialektale trekk i hvert ord, kan være å markere et eller to ord med målmerker som nærmer seg dialektbruken i gruppa ellers. Dette kan man for eksempel se gjennom bruk av apokope. Bokmålet som er observert i den lille gruppa er av den konservative sorten, som betyr at den ikke har noen standardortografiske talemålsnære former, slik vi kan se mer av i radikalt bokmål. I tillegg har den lille gruppa en kategori mindre enn den store, fordi den ikke har noen innlegg som ikke er skrevet på norsk.

I den store gruppa er det generelt mer språklig variasjon. I tillegg til at gruppa har en ekstra kategori, er det også større variasjon *innfor* alle de ulike kategoriene. At gruppa har mer variasjon kan også bety at hver kategori «står stødig» på egne bein i den forstand at ikke den største kategorien står så sterkt alene, selv om den er størst. Dette indikerer altså at det er flere normsentre som medlemmene kan rette seg mot språklig, noe jeg kommer inn på i delkapittel 5.1. Innfor dialektkategorien ser vi at det er mange måter å markere seg dialektalt på, og grunnen til det er sannsynligvis tett knyttet til det faktum at det er en nasjonal gruppe med medlemmer som antagelig representerer alle de norske dialektområdene. Med flere dialekter blir det automatisk mer variasjon innfor kategorien, og derfor ser vi også gjengivelser av et flertall av målmerker. Man kan også se at det ved flere anledninger blir tatt i bruk emblematiske dialektmarkører, noe som kan tolkes som en tilnærming til dialekt hos dialektbrukere med bokmålsnære dialekter. Innfor bokmålskategorien er det også en grad av variasjon, og den ser vi mellom det konservative og det radikale bokmålet. En tolkning av dette fenomenet er at flere av medlemmene i denne gruppa kommer fra det østlandske dialektområdet, noe som også indikerer at flere dialekter også er bokmålsnære. Samtidig er flere bokmålsformer mer talemålsnære enn andre, og også de er tillatte i skriftspråknormeringa. I og med at flere radikale bokmålsinnlegg er tolket som «korrekte» innenfor rettskrivinga, er også disse plassert i bokmålskategorien, men det kan også tenkes at flere av disse formene er «tenkte» dialektinnlegg.

At en stor del av innleggene også er nøytrale gir oss ikke nødvendigvis en språklig indikator, men det sier oss mer om at skriving i sosiale medier ikke alltid er like lett å plassere innenfor en kategori, noe som burde tas hensyn til i videre forskning. Å plassere et innlegg som egentlig ikke er plasserbart fordi det for eksempel ikke har et dialektalt avvik, kan føre til feilaktige tall i en kvantitativ analyse.

Til slutt har vi kategoriene ‘ikke-norsk’ og ‘engelske lånord’, som er såpass små at de ikke gjør store utslag for normen i de to gruppene. Det man derimot kan si noe om, er at den ikke-norske kategorien er med på å synliggjøre variasjonen i den store gruppa, sammenlignet med den lille. En ting man kan si om de to kategoriene til sammen, er at så få tilfeller av ikke-norsk og engelske lånord, viser at det norske språket står sterkt innenfor dette praksisfellesskapet, som har sine røtter i ur-tradisjonen jakt.

Videre skal jeg forsøke å forklare funnene vi har gjort i analysen ved hjelp av ulike teorier som ble belyst i kapittel 2. I analysen har vi sett grafiske framstillinger av språkbruk i gruppene, og i neste kapittel vil jeg vise to sektordiagram – ett per gruppe – for å illustrere variasjonen i lys av teorier om norm og sosiale nettverk.

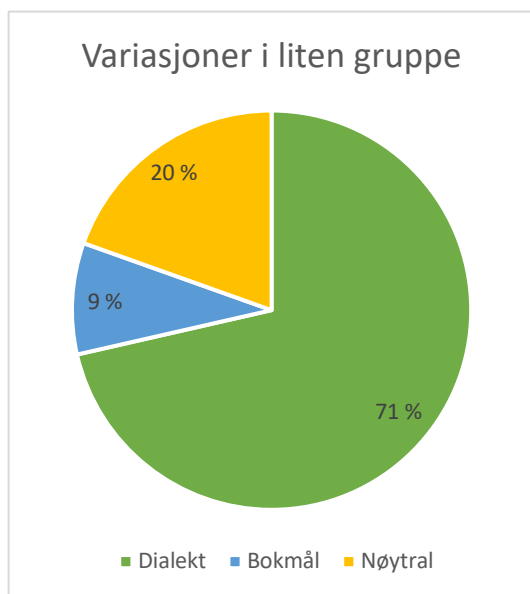
5 Drøfting

Innledningsvis stilte jeg spørsmålet: Hva kjennetegner språket i en stor og en liten Facebook-gruppe med jakttematikk? For å kunne svare mer presist hadde jeg to forskningsspørsmål: 1) Hvordan påvirkes språkvalg av medlemsstørrelse, og 2) hvordan påvirkes språkvalg av geografiske betingelser? Analysen ga oss en indikator på hvordan språkføringen så ut i de to gruppene. I det følgende vil jeg forsøke å svare på forskningsspørsmålene i lys av teoriene fra kapittel 2. Jeg vil også forsøke å svare på *hvorfor* språkvariasjonen er som den er, før jeg til slutt løfter blikket og undrer – er funnene overførbare til Facebook-grupper med andre temaer?

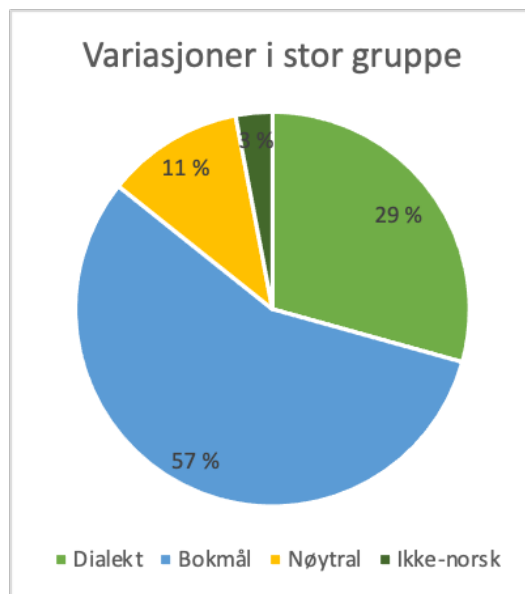
5.1 Nettverkets tetthet bestemmer normens styrke

Som nevnt i delkapittel 4.1 har begge gruppene en mer eller mindre styrende norm fordi det er en språkkategori per gruppe som over halvparten av innleggene er skrevet på. I den store gruppa er 57% av innleggene skrevet på bokmål, altså er bokmål norm. I den lille gruppa er 71% av innleggene skrevet på dialekt, og dermed er det dialekt som er norm. Det man imidlertid ser er at dialektnormen på 71% står betydelig sterkere enn bokmålsnormen på 57%. Mens litt over halvparten av innleggsforfatterne følger bokmålsnormen i den store gruppa, er det til sammenligning over to tredeler som følger dialektnormen i den lille gruppa.

Selv om begge gruppene har tydelige normer, ser vi at varietetene i den store gruppa er fordelt på en større del av innleggene. Motsatt i den lille gruppa ser vi at varietetene – i tillegg til at det er en varietet mindre – er fordelt på færre innlegg. Til sammenligning er nesten halvparten av innleggene i den store gruppa fordelt på tre kategorier, mens det i den lille gruppa er en tredel av innleggene som er fordelt på to kategorier:



Figur 4: Variasjoner i liten gruppe



Figur 5: Variasjoner i stor gruppe

Som nevnt har den store gruppa en ekstra kategori med innlegg skrevet på tre andre språk enn norsk – kategorien ‘ikke-norsk’. Det var med andre ord ingen andre språk enn norsk representert i den lille gruppa, annet enn to tilfeller av engelske låneord som for øvrig ikke er tatt med i noen av diagrammene. At den store gruppa har flere varieteter representert i utvalget, er også med på å styre oss inn på norm – men i et sosialt nettverksøyemed.

Som vi vet fra delkapittel 2.6 henger teorier om normer og sosiale nettverk tett sammen. Skal vi ta med oss disse teoriene inn i den digitale verdenen kan vi se at de i stor grad er overførbare fra muntlig kommunikasjon og fysiske, sosiale nettverk til skriftlig kommunikasjon og digitale, sosiale nettverk. Her kommer Milroys (1980) begreper om multiplekse og uniplekse nettverk til sin rett. Ser vi nærmere på de to gruppene *tekniske* egenskaper – som medlemstørrelse og geografisk nedslagsfelt – kan vi se at de er overførbare til fysiske, sosiale nettverk, mer spesifikt jaktlaget. Ergo kan også gruppene plasseres i Milroys (1980) kategorier om tette og åpne nettverk.

Hver av gruppene har ulike rammer, men med jakttematikken til felles. Rammene det her er snakk om går på medlemstall og geografisk nedslagsfelt. Den lille gruppa har rundt 150 medlemmer, og er knyttet til en kommune og dens omegn, noe som også er markert i navnet på gruppa hvor kommunens navn er en del av gruppenavnet. At gruppa kun har 150 medlemmer, har geografisk nedslagsfelt innenfor en kommune, og at de er samlet i gruppa rundt en felles interesse, gjør at gruppa kan oppfattes som svært tett. I tillegg har kommunen et relativt lavt innbyggertall med i underkant av 4 000 innbyggere, og gårdsdrift og

industrinæringa står sterkt, altså er det sannsynlig at flere av medlemmene arbeider innfor kommunegrensene. Det er ikke utenkelig at flere av gruppemedlemmene kjenner til hverandre gjennom flere arenaer. For det første er de sambygdinger, for det andre har de samme interesse, og for det tredje vet vi at jakttradisjonen går i arv. Det kan tenkes at medlemmene har flere roller for hverandre – eksempelvis kolleger, familiemedlemmer, naboer og jaktkompiser. Jo flere relasjoner hver enkelt har til hverandre, jo tettere er nettverket.

I den store gruppa ser det annerledes ut – medlemstallet er i overkant av 40 000 medlemmer, og det geografiske nedslagsfeltet er verken lokalt begrenset eller nevnt i gruppenavnet. Gruppa kan derfor oppfattes som nasjonal, og flere eksempler tyder dessuten på at gruppa også har medlemmer utenfor de norske grensene. Selv om medlemmene også her er knyttet til gruppa gjennom samme interessefelt, kan det tenkes at det er større avstand i relasjonene gruppemedlemmene har til hverandre. Selv om mange av medlemmene helt sikkert har både venner, kolleger og slektninger innad gruppa, «vannes» tettheten ut av flere tusen andre medlemmer. Når man ytrer seg i en liten gruppe, er sjansen større for at du vet hvem som leser det du skriver. I en stor gruppe, og spesielt i den skalaen vi ser i den store gruppa, er publikummet langt større og langt mer utydelig, noe som igjen kan knyttes til publikumsdesign og kontekstkollaps, som jeg kommer tilbake til i neste kapittel.

Diagrammene ovenfor understreker det vi har lært fra norm- og nettverksteorier. Den språklige variasjonen er større og normen står svakere i et åpent og uniplekst nettverk, slik vi kan se i diagrammet for den store gruppa. I et tett og multiplekst nettverk står normen sterkere, og det er mindre språklig variasjon, slik vi ser i diagrammet for den lille gruppa.

Samtidig er det også naturlig med mer variasjon i en større gruppe, og spesielt når den er nasjonalt forankret. Variasjonen kan variere fordi det *er* stor variasjon i måten folk snakker og ordlegger seg på. Det er nok heller ikke unaturlig at mange velger standardskriftnormen bokmål når det er det standardiserte skriftmålet nordmenn har lært fra skolealderen. Dessuten er det i et land med så stor variasjon innenfor dialektlandskapet, naturlig å ha et ønske om å gjøre seg forstått hos flest mulig, jf. publikumsdesign. Som et gruppemedlem sa: «Vet du at mange Facebook-grupper forbyr å skrive dialekt?» Forbudet gjelder imidlertid ingen av disse gruppene, men om det er en regel mot det i andre grupper, kan det tenkes at medlemmer mer eller mindre ubevisst tar det med seg inn på andre digitale arenaer.

Jeg må likevel understreke at valget tross alt ikke handler om hvilken dialekt man velger å skrive, men om man velger å skrive dialekt eller ikke. Oversikten over jegeres hjemsted viste oss at jegere flest kommer fra og bor i fylker med stor utbredelse av dialekt, og tallene viste også at jakt er knyttet til rurale strøk, og ikke byer. Per definisjon snakker jegere flest på dialekt, men det er et middel som er mer valgt bort enn valgt i den store gruppa.

Selv om resultatene ga oss to kategorier som kunne tolkes som norm innfor gruppene, finnes det også en annen og mer positiv måte å tolke resultatene på: Det er norm å bruke bokmål i den store gruppa, men 29% bruk av dialekt er ikke så lite det heller – nesten en tredel for å være mer nøyaktig. Dermed kan vi også snakke om at det i den store gruppa er flere *normsentre*, noe som gir gruppemedlemmene enda en språklig mulighet å rette seg mot. At det er stor variasjon innenfor dialektkategorien viser også at det er tillatt å skrive dialekt på flere måter, selv om det i noen tette praksisfellesskap har tydet på at det finnes mer «riktige» måter å skrive dialekt på (Hårstad, 2021, s. 36 Strand, 2018;). Tolker man dialektkategorien som et eget normsenter, viser normen innenfor senteret at det ikke handler om én riktig måte å skrive dialekt på, men at det handler om å velge dialekt eller ikke.

Det tyder også på at medlemmer som sannsynligvis har bokmålsnære dialekter også har et ønske om å nærme seg det dialektale normsenteret. Slike dialekter har på sett og vis ikke like mange muligheter til å uttrykke seg dialektalt som dialekter som ikke er bokmålsnære. En måte å nærme seg normsenteret på, er å ta i bruk emblematiske dialektmarkører. I resultatene så vi at det var spesielt to ord som gikk igjen i den store gruppa – ‘ælj’ og ‘hælj’. Spesielt er førstnevnte tett knyttet til temaet jakt, og på den måten er ikke ordet kun markert dialektalt, men også tematisk. På den måten får de emblematiske dialektmarkørene en dobbel funksjon hvor den ene er å markere seg dialektalt, og den andre å markere seg tematisk. Også i den lille gruppa så vi eksempler på dette, hvor «å bruk fella» var markert dialektalt i en ellers bokmålsskrevet tekst, og ‘fella’ var det tematisk markerte ordet. Samtidig er det tydelig at det er den dialektale funksjonen som er primær, mens den tematiske funksjonen er sekundær. Som vi for eksempel så hos Vangsnes (2019), kan emblematiske dialektmarkører komme til syne gjennom personlige pronomener eller nektingsadverb som markeres dialektalt, og disse ordene er jo ikke knyttet til et spesifikt tema. Emblematiske dialektmarkører har en viktig funksjon i det en språkbruker ønsker å nærme seg et dialektalt normsenter, og alt etter konteksten tyder det også på at emblematiske dialektmarkører kan markere tematiske ord på en dialektal måte.

I den lille gruppa er det mindre tydelig og de ulike kategoriene kan defineres som ulike normsenter. Det tyder mer på at dialektnormen står såpass sterkt, at den står alene som norm. Denne tanken underbygges ved at bokmålskategorien (9%) ikke er den største kategorien i gruppa – det er færre som skriver bokmål enn de som skriver nøytralt. Samtidig kan man ikke kalle den nøytrale kategorien for et normsenter. Grunnen til dette er at innleggene det gjelder tolkes som uplasserbare – sannsynligvis har skriveren bak disse innleggene en formening om teksten er skrevet på bokmål eller dialekt, men valget av ord bidrar ikke til å avsløre for leseren om det er det ene eller det andre. Eksempelet «Nr 5 og 6» fra den nøytrale kategorien i den lille gruppa underbygger dette argumentet, fordi det er brukt minimalt med ord. 'Det nøytrale' er ikke en skrivenorm i seg selv, men består av et utvalg av ord som ikke gjør det mulig å plassere innfor en faktisk skriftspråklig kategori. Med flere ord, flere endinger og flere ordklasser er det begrenset hvor lenge en skriver kan holde seg nøytral, uten å vise leseren hvilket normsenter han eller hun retter seg mot.

Mæhlum (2008, s. 91) mener at det er normens styrke som avgjør hvilken grad av konformitet en gruppe representerer. Jeg vil argumentere for at man også kan snu på det, og si at det er gruppas tetthet som avgjør styrken på normen.

5.2 Kontekstkollaps eller arenakollaps?

Bakkvoll (2019) legger vekslings mellom arenaer til å dreie seg om vekslings mellom sosiale medieplattformer på en og samme enhet. Det som kommer mer eller mindre tydelig fram i denne avhandlingas undersøkelser, er at ulike gruppetyper og gruppefunksjoner innenfor en og samme plattform (herunder Facebook), også kan betegnes som en arena. Inne på plattformen er det ulike arenaer, og ulike arenaer fremkaller ulike språkvalg utfra normer og nettverkstetthet i gruppa. Hougaard og Balleby (2019, s. 8) mener at det har «[...] betydning for digitale dialoger hvilket medie der brukes som plattform for dialogen».

I kapittel 2.5 ble det redegjort for teorier om kontekstkollaps, og Bakkevolls (2019) nye tilskudd til teorien – *arenakollaps*. Som nevnt mente Bakkevoll at teorien om kontekstkollaps ikke fanget opp de raske skiftene mellom ulike språkbruksarenaer, noe som er interessant, fordi svært mange bruker opptil flere sosiale plattformer å kommunisere på. En ting som imidlertid er diskutert er om man *må skifte* mellom ulike plattformer for at det skal oppstå en arenakollaps? Det er en ting at vi har mange digitale, sosiale arenaer å utfolde oss på, men det har også blitt slik at hver arena har opptil flere bruksområder, hvorpå også disse kan medføre en arenakollaps. Eksempler på en slik arenakollaps kan være på billeddelingstjenesten

Instagram, hvor vi har muligheten til å legge ut bilder med tekst på vår egen bruker, eller vi kan dele bilder med tekst på vår egen Instastory. Kan det faktisk at det ene alternativet som potensielt kan ligge ute for alltid, kontra det andre alternativet som ligger ute i 24 timer ha noe å si for hvordan vi velger å ordlegge oss? Og vil våre språklige valg påvirkes av hvem som ser Instastoryen vår, og hvem som følger vår private bruker? Det samme kan vi se på Facebook – man kan ha én bruker, men være med i uendelig mange grupper, og hver av gruppene kan ha hvert sitt tema, som også kan virke styrende for språket. I tillegg har også Facebook fått flere tjenester innfor plattformen – også her kan du ha en story, eller du kan dele statusoppdateringer, lese nyheter, invitere til eller delta på digitale arrangementer, og ha private samtaler på Messenger.

Poenget er at arenakollaps er et svært fruktbart begrep, og jeg vil argumentere for at begrepet også er fruktbart innenfor én og samme plattform, nettopp fordi vi har så mange muligheter til å utfolde oss språklig, selv om vi kun er på Facebook eller kun på Instagram. Begrepet i seg selv sier oss noe om at det *er* viktig å ta de tekniske aspektene i betraktning, for at også disse kan ha noe å si for hvordan vi velger å «språklegge» oss. Det er de tekniske egenskapene som setter rammene for de ulike arenaene, og som gjør de ulike fra hverandre.

5.3 Publikum som språkfører

Som nevnt i kapittel 2.5 tok Bell (1984) utgangspunkt i fire ulike dimensjoner som til sammen kunne gi en forklaring på stilsiftene han fant på de new zealandske radiostasjonene: *speaker*, *setting*, *topic*, og *audience*. Bell mente at tre av dimensjonene – *speaker*, *setting* og *topic* – var konstante, altså de samme i hver av nyhetssendingene. Den eneste som ikke var konstant var *audience*, som Bell mente kunne oppfattes som et lokalt og et nasjonalt publikum. Gjennom de fire dimensjonene skal jeg diskutere om de er overførbare til de to Facebook-gruppene jeg har undersøkt.

‘Speaker’-dimensjonen som konstant i denne undersøkelsens materiale kan diskuteres, spesielt på to måter. Det ene er at ‘speaker’ ikke er én eller to personer slik som i Bells undersøkelse. I dette materialet er ‘speaker’ mange forskjellige innleggsskribere, og kanskje viktigst er det at det ikke er de samme innleggsskriverne som skriver på tvers av gruppene. ‘Speaker’ er altså ikke identisk i begge gruppene. Likevel kan man argumentere for at de som skriver kan ses som en felles ‘speaker’: De har den samme interessen – jakt – og de har samme intensjon ved å være medlem av gruppa – å kommunisere med likesinnede. Det andre er at Bells nyhetsoppleser opererer under en én-til-mange-kommunikasjon, hvor ‘speaker’ er

en tydelig avsender, og publikum en tydelig mottaker. Selv om man kan argumentere for at det kun er én person som skriver innlegget, er det også slik at skriveren er en del av publikummet. I Facebook-grupper hvor det er medlemmene som skaper innholdet, og ikke en overordnet administrator, har medlemmene en dobbel rolle – de er både ‘speaker’ og ‘addressee’. På den måten kan det tenkes at en innleggsforfatter ikke kun forestiller seg hvem publikummet er, men også hvilket språk man selv foretrekker å bli møtt med, og sånn sett også forestiller seg selv som en del av publikummet. I den grad en skriver er refleksiv i sin skriving, så kan skrivere også være refleksive til seg selv. Dette kan også underbygges av funn hos Marwick og Boyd (2011, s. 120): «[...] the ideal reader is conceptualized as someone similar to the writer, who will presumably share their perspective and appreciate their work». Dette kan også forklare den vide variasjonen i den store gruppa, jf. kapittel 5.1. I tillegg til at medlemmene opererer med flere varieteter, kan vi også si at medlemmene opererer ut fra flere normsentre. At normen i den store gruppa, som er bokmål, står svakere enn dialektnormen vi ser i den lille gruppa, indikerer ikke nødvendigvis at bokmålsnormen til stadighet blir brutt, men at det muligens finnes flere normer som er aksepterte, og som har sine røtter i andre varieteter, evt. normsentre.

Går vi over til dimensjonen som omfatter ‘setting’ kan man argumentere for at den er mer eller mindre konstant. I Bells studie er det studioet som er settinga, og som er den samme i begge nyhetssendingene. Argumentet for at Facebook-gruppene kan oppfattes som konstant er at de bygger på samme sosiale plattform – Facebook – og gruppeinnstillingene er relativt like i og med at begge gruppene er lukket. Et argument som taler imot at setting-dimensjonen er konstant, er at andre rammefaktorer som medlemstall og geografisk nedslagsfelt er med på å definere gruppas – evt. settingens – egenskaper. Samtidig kan disse egenskapene tillegges dimensjonen ‘audience’, slik også Bell har gjort gjennom å definere det ene publikummet som lokalt, og det andre nasjonalt.

Dimensjonen ‘topic’ – altså tema – er ganske tydelig en konstant faktor som utspiller seg på tvers av gruppene. Temaet, som er jakt, er hovedgrunnen både til at gruppene eksisterer, men også at medlemmene faktisk *er* medlemmer der. Alle innleggene som skrives i gruppene tar utgangspunkt i temaet. Akkurat i denne sammenhengen er også temaet med på å understreke fellesskapet i gruppa, som også kan overføres til ‘audience’. Medlemmene, som også er gruppas ‘audience’, er jegere. På den måten kan ‘audience’ i seg selv ha en tematisk dimensjon.

Dimensjonen som går på ‘audience’ er den dimensjonen Bell mente skilte seg fra de andre dimensjonene, fordi den ikke var konstant. Publikumet var altså ulikt ved hver av anledningene nyhetssendingene ble sendt, hvor det ene publikummet ble sett som lokalt, og det andre nasjonalt (Coupland, 2007, s. 59). Forholdet mellom lokalt og nasjonalt er svært gjenkjennbart mellom Bells nyhetssendinger og Facebook-gruppene i dette prosjektet, nettopp fordi de geografiske nedslagsfeltene er ulike. En ting Bell ikke tar høyde for, er at selv om publikumet er lokalt eller nasjonalt, er også nyhetssendingene i utgangspunktet rettet mot de lokale og nasjonale publikumene. Nyhetssendingene hadde altså også ulike geografiske nedslagsfelt, et designmessig valg tatt før nyhetsoppleserne gikk på lufta, og som la noen ytre rammer for hvem publikummet var ment til å være – ikke ulikt det vi ser i Facebook-gruppene. På den måten kan man diskutere i hvilken grad eller på hvilken måte publikumet er forestilt, enten det er gjennom den menneskelige avsenderen, eller gjennom det digitale mediet – enten det er en nyhetssending eller en Facebook-gruppe. Facebook-gruppene anses også som å være lokal og nasjonal, til tross for at Facebook er et geografisk grenseløst media. Det som imidlertid gir gruppene disse egenskapene, er de tekniske innstillingene som blant annet gir administratorer mulighet til å se hvem som blir medlemmer. Det ligger også i navnet til gruppene, hvor det ene *er* geografisk forankret, og det andre ikke er det.

5.4 Temaet som språkfører

Bakkevoll (2019) fant ut at avsenderen av innlegget kunne ha noe å si for språkvalg hos de kommenterende, og ikke minst hadde det noe å si for de kommenterende hvilket språkvalg innleggsforfatteren tok. Bokmål kan høste bokmål, og dialekt kan høste dialekt. Vi vet også – fra Marwick og Boyd (2011) – at innleggsforfattere designer sitt innlegg ut fra hvem de *tror* kommer til å lese innlegget på andre siden av skjermen. I deres forskning tok de utgangspunkt hos Twitter-brukere, og selv om mange Twitter-brukere kan ha en tematisk konto (slik vi også ser på Instagram), er ikke Twitter delt inn i lukkede kategorier og grupper, slik vi ser på Facebook. Adroustoupoulos (2011, s. 1) hevder at et aspekt som preger den digitale kommunikasjonen er at den er relasjonsstyrt framfor temastyrt, men min forskning kan utfordre dette argumentet. Resultatene viste oss at mange av jegerne i gruppene skriver på dialekt eller talemålsnært bokmål, og man kan på den måten fastslå at den digitale jegerstanden i de to gruppene er flittige talemålsskrivere. Sånn sett er temaet jakt, som her har en lang tradisjon, med på å drive frem dialekt i deres ytringer. Samtidig er det også tydelige forskjeller i gruppene, hvor den lille gruppa har åpenbart mer dialektbruk, og hvor det i den store gruppa både er mer bokmål enn dialekt, men også mer variasjon i de språklige valgene.

Bakkevoll (2019) og Evjens (2011) funn viser også at tema er styrende for språkvalg, noe som igjen strider mot Adroustoupoulos (2011) definisjon av digitalt mediert språk.

Selv om William Labov på mange måter er sett på som en pioner innfor sosiolingvistikken, har han fått kritikk innenfor det variasjonistiske forskningsmiljøet som prøver å besvare sosiolingvistiske spørsmål gjennom stil- og registeregenskaper hos språkbrukere (Rickford & McNair-Knox, 1994, s. 239). Kritikken går ut på at Labov fokuserer for mye på språket i seg selv, og blant annet har Traugott og Romaine (1985; Rickford & McNair-Knox, 1994, s. 239) kalt forskningen for endimensjonal, og for å være for fokusert på språkbrukeren som passiv respondent framfor en aktiv strateg (Rickford & McNair-Knox, 1994, s. 239).

Som nevnt lanserte Bell i 1984 begrepet *audience design*, som går ut på at språkbrukeren endrer sitt språkdesign utfra hvem han/hun tror lytter. Begrepet er spesielt knyttet til medier og kringkasting, men har fått ny vitalitet i møte med de relativt nye sosiale mediene. Før hadde radioverter og nyhetsankre myndighet til å designe sitt publikum, men i dag gjør de fleste mennesker det på daglig basis.

Bell (1984) mener at hovedtyngden for stilvalg ligger hos adressaten – den vi tror mottar våre ytringer. Han benekter likevel ikke at det kan være andre ikke-personlige faktorer som tema og setting som kan styre stilvalg (Rickford og McNair-Knox 1994, s. 259). Han argumenter likevel for at stilvalget har sin avstamning fra publikumsdesignet. Som en forlengelse av argumentet har han utviklet tre hypoteser om tema-design (Rickford og McNair-Knox 1994, 259):

1. Variation according to topic . . . presupposes variation according to addressee.
2. The degree of topic-designed shift will not exceed that of audience-designed shift.
3. Speakers associate classes of topics or settings with classes of persons. They therefore shift style when talking on those topics or in those settings as if they were talking to addressees whom they associate with the topic or setting.

Skal man teste hypotesene opp mot funnene i denne avhandlinga, er det først viktig å ha en forståelse om at stilsiftene det dreier seg om ligger i variasjonen mellom standardnormert bokmål og dialekt/talemålsnært. Punkt 1 foreslår at variasjonen som følge av temaet forutsetter variasjonen hos adressatene. Det første punktet er altså nært knyttet til Bells generelle argument om at språklig stil velges utfra hvem vi tror adressaten er. I punkt 2 mener

Bell at tema-design aldri overgår publikumsdesignet, vi vil altså før rette oss mot adressaten enn mot temaet. I punkt 3 foreslår Bell at språkbrukere assosierer grupper av tema og settinger med grupper av folk. Det impliserer at tema, interesser og tradisjoner er tett knyttet til språkbrukerne.

Som nevnt i delkapittel 2.4 fant Evjen (2011) og Bakkevoll (2019) at den totale mengden dialekt lå på rundt 7% i begge studiene – uavhengig av tema. Disse tallene er ikke sammenlignbare med den totale mengden dialekt som har blitt funnet i denne studien, hvor det i den lille gruppa var 71% av innleggene som hadde dialektinnslag, og 29% i den store gruppa. Totalt dreier det seg om 134 dialektinnlegg mot 132 innlegg fordelt på nøytralt, bokmål og ikke-norsk. Med andre ord er det rett over halvparten av jegerne som skriver dialekt, og man kan med et marginalt forsprang kalle dialekt for norm – totalt sett – i de to gruppene det har blitt forsket i.

Hvis vi tenker geografi over medlemstall, ligner resultatene i dette prosjektet mer på Siebenhaars funn. I den regionale gruppa var dialekt den tydelige normen, noe vi kan sammenligne med den lille jaktgruppa. I den supraregionale gruppa var det både mer variasjon, og mer standardnormert språk, noe vi kan sammenligne med den store jaktgruppa.

5.5 Statusoppdatering fra jegerposten

La oss avslutte med et hopp tilbake til start: På Facebook «[...] blir bilder, historier og skrøner delt med offentligheten, slik de tidligere ble delt rundt kaffebålet, og da kun med de nærmeste jaktkameratene som tilhørere» (Helbæk 2017: 64). «De nærmeste jaktkameratene som tilhørere» minner om det tette og multiplekse nettverket som det har blitt redegjort for i denne avhandlinga. Selv om de to gruppene er sammenlignbare med hver sin nettverkstype – den lille gruppa som er tett og multipleks, og den store gruppa som er åpen og unipleks – kan vi se at normene i gruppene står sterkt på hver sin måte. I den lille gruppa er dialektnormen helt klart sterkest, og det henger sannsynligvis sammen med at gruppa er begrenset til én kommune. I den store gruppa er det bokmål som er norm, samtidig som vi ser at dialekt også står stødig med nesten en tredel av innleggene. Dette henger sannsynligvis sammen med at språklandskapet i den store gruppa er mer sammensatt enn i den lille. At de to kategoriene bokmål og dialekt står så stødig hver for seg, sier oss noe om at det er flere normsentre i gruppa, og også at det er aksept rundt å «bryte» noen normer for heller nærme seg andre. På den måten kan man kanskje si at jaktkameratene *har* funnet sin vei inn i det digitale, og at selv om ikke alle kjenner alle – spesielt i den store gruppa – så har man likevel en felles

forståelse av praksisfellesskapet. Kanskje er det slik at medlemmene tenker «jeg er jeger, det er du også», og at det til tross for mangel på multiplikse relasjoner, likevel er en usynlig relasjon som ligger til grunn gjennom jegerfellesskapet.

Gjennom prosjektet har det også kommet noen nye spørsmål for dagen, og jeg vil med det komme med noen forslag til veien videre. Jeg vil især legge opp til to forslag for veien videre, hvor den ene går ut på overførbarheten til andre grupper med andre temaer, og den andre på innleggets funksjon i ulike grupper.

I drøftinga forsøkte jeg å se språkbruk i sammenheng med temaet, og i det hele tatt har jegertemaet vært et viktig bakgrunnsteppe for forskningen. Et spørsmål man kan stille seg er om de språklige funnene fra dette prosjektet er overførbare til andre Facebook-grupper med andre temaer? Eksempler på grupper man kan forske på, er lokale og nasjonale husflidslag, lokale og nasjonale friluftsgrepper, små og store interiørgrepper, små og store universiteter eller små og store idrettslag. Det har også blitt mer og mer vanlig med digitale oppslagstavler, som jo ofte er begrenset til en kommune. Kanskje kunne det vært en idé å forske i oppslagstavler for en liten kommune og en stor by, og se hvordan nettverkstettheten utspiller seg der? Et annet eksempel er kjøp- og salg-sider, som også pleier å utspille seg enten innenfor kommuner eller med flere kommuner samlet. Mulighetene er mange i den digitale verdenen.

Det andre forslaget går ut på å forske videre på innleggets funksjon i de ulike gruppene. Et argument som taler for dette er at mye av forskningen på den digitale språkbruken tar utgangspunkt i dialoger, og hvordan deltakere snakker *med* hverandre. En observasjon jeg har gjort underveis i dette prosjektet, er at det ikke er alle innlegg som legger opp til dialog, og det er ikke alle innlegg som høster respons. Men som jeg nevnte innledningsvis – innlegget er den første håndutstrekninga, og derfor er det også viktig at den får plass i forskningen. Kanskje ikke alle former for nettspråk passer inn under merkelappen dialog, og kanskje heller ikke monolog. Kanskje det dreier seg mer om en delingskultur vi også ser i andre sosiale medier? Mitt forslag: Digilog!

6 Oppgavens relevans for norskfaget

Hårstad (2021, s. 40) etterspør mer sosiolingvistisk kompetanse i skolen, og argumenterer for at «økt kunnskap om språk som sosialt symbolsystem [er] avgjørende for å kunne gi elevene den nødvendige tilgangskompetansen de trenger for å operere i et stadig mer komplekst tekstlandskap.» Han mener det kan være verdifullt å tematisere hva som ligger i språklige grensedragninger mellom det 'korrekte språket' og skriftlige talemålspraksiser, og dessuten på hvilken måte «ulike språklige praksiser kan være mer og mindre 'passende' eller 'brukbare' på forskjellige arenaer» (Hårstad, 2021, s. 40).

Dette prosjektet er relevant for skolefaget norsk, blant annet fordi jeg som norsklærer styrker min sosiolingvistiske kompetanse. Denne kompetansen er fruktbart på spesielt to måter som henger tett sammen: Det ene er at sosiolingvistikken *er* mer framtreddende i den nye læreplanen LK20. Eksempler på dette er at elever etter 10. trinn skal kunne reflektere over holdninger til ulike språk og talemålsvarianter, og vurdere og utforske hvordan språk og kommunikasjon kan endres gjennom påvirkning fra digitale medier (Utdanningsdirektoratet, 2019). Jeg har utforsket hvordan ulike arenaer kan påvirke språket, og også hvordan språket kan brukes for å bygge sosial mening og fellesskap. Gjennom prosjektet har jeg tilegnet meg sosiolingvistiske kunnskaper, noe som også innebærer å kunne gjøre seg opp noen sosiolingvistiske refleksjoner. Som lærer kan min kompetanse bidra inn mot elevers egne refleksjoner rundt deres språklige praksiser og språklige identitet. Den andre måten er som Hårstad (2021) hevder – vi skriver mer enn noen gang, og også skoleelever er delaktige i de digitale skrivepraksisene som er en sentral del av de fleste folks hverdager. I skolen i dag er det lite øving i å uttrykke seg i sosiale medier, verken når det kommer til skriftmålspraksiser eller hvordan man kan være et godt medmenneske over internett. Det er viktig at elevene – som Hårstad (2021) påpeker – får kunnskap om hvilke skriftlige praksiser som egner seg best på ulike arenaer.

7 Oppsummering og avslutning

I dette prosjektet har jeg forsket på språkbruk i en liten og en stor Facebook-gruppe med ulik medlemsstørrelse og geografisk nedslagsfelt, men med jakt som felles tematikk. Materialet besto av til sammen 266 innlegg – 133 innlegg per gruppe – som jeg har kategorisert og plassert innenfor kategoriene ‘bokmål’, ‘dialekt’, ‘nøytral’, ‘ikke-norsk’, og en tilleggskategori som har gått på tvers av de andre kategoriene, som het ‘engelske lånord’. Resultatene viste det i den lille gruppa ble brukt mest dialekt (71%), og at det i den store gruppa ble brukt mest bokmål (59%).

I prosjektet har jeg jobbet ut fra problemstillinga «Hva kjennetegner språket i en stor og en liten Facebook-gruppe med jakttematikk?» Problemstillinga er delt inn i to forskningsspørsmål som var: 1) Hvordan påvirkes språkvalg av medlemsstørrelse, og 2) hvordan påvirkes språkvalg av geografiske betingelser? Gjennom mulige perspektiver har jeg forsøkt å forklare de språklige funnene. De mulige perspektivene har jeg prøvd å forklare gjennom teorier om normer og sosiale nettverk, kontekst- og arenakollaps, og publikum og tema som mulige språkførere. I korte drag skal jeg videre forklare hva jeg har kommet fram til.

Det kan se ut til at nettverkets tetthet kan bidra til å styrke den språklige normen i en gruppe. Den lille gruppa var tett og multipleks, og her sto dialektnormen sterkt, noe som vistes gjennom den høye prosenten (71%). Den store gruppa var åpen og unipleks, og hadde normen bokmål, (59%), men prosenten tyder på at normen ikke sto like sterkt der som i den lille gruppa. I og med at litt over halvparten i den store gruppa skrev bokmål, betyr det også at litt under halvparten av innleggene var fordelt på andre varieteter – for eksempel var det 29% som skrev dialekt. Med andre ord sto dialektnormen også ganske sterkt, noe som tyder på at den store gruppa hadde flere normsentre som medlemmene kunne rette seg mot. Generelt var det også flere variasjoner innenfor de ulike kategoriene, enn de vi så i den lille gruppa.

Det ble også foreslått at tema kunne være en mulig forklaring for den språklige variasjonen, og det totale antallet dialektinnlegg ble i den forbindelse slått sammen for å kunne sammenligne med tidligere funn knyttet til tema. Sammenlignet med tidligere funn som er blitt gjort i politiske debattforum (7%), ble det tydelig at den totale andelen innlegg i de to jaktgruppene var betydelige høyere – rett over 50%. Dette ble sett i sammenheng med

jegernes holdninger til dialekt, fordi jegere flest er dialektbrukere, og at jakt knyttes til rurale samfunn.

Også begrepene arenakollaps og publikumsdesign ble diskutert. Innenfor førstnevnte ble det argumentert for at arenakollaps ikke nødvendigvis kun skjedde imellom ulike sosiale medieplattformer, men også innenfor en og samme plattform, grunnlagt ved at de fleste sosiale plattformene i dag har flere funksjoner å benytte seg av, og dermed også flere steder å utfolde seg språklig på. I diskusjonen om publikumsdesign tok jeg utgangspunkt i Bells (1984) dimensjoner *speaker*, *setting*, *topic* og *audience*. Det man kunne se var at de ulike dimensjonene grep inn i hverandre, og at en mulig grunn til det kunne være gruppenes tekniske egenskaper, som i tillegg til å være lukket, i bunn og grunn handler om medlemsstørrelse, geografisk nedslagsfelt og tematikk.

Referanseliste

Androutsopoulos, J. (2011). Language change and digital media: a review of conceptions and evidence. I N. Coupland & T. Kristiansen (Red.), *Language Standardisation in Europe* (s. 145-161). Novus.

<https://jannisandroutsopoulos.files.wordpress.com/2011/11/language-change-and-digital-media-preprint.pdf>

Bakkevoll, G. H. (2019). Mye tøv du skriv». Språklege og semiotiske ressursar i politisk CMC. I. UiT Norges arktiske universitet.

Bell, A. (2002). Back in style: reworking audience design. I P. Eckert & J. R. Rickford (Red.), *Style and Sociolinguistic Variation* (s. 139-169). Cambridge University Press.

Coupland, N. (2007). *Style : language variation and identity*. Cambridge University Press.

Evjen, L. R. (2011). *æ sitt med klump i halsen når æ skriv det hær : dialekt i skriftspråket i debattforum knytt til tre norske nettaviser*. Universitetet i Tromsø.

Folkvord, M. S. (2020). Normer i et ikke-normert skriftspråk – en studie av talemålsnær skrivning på Facebook Messenger blant trondheimere. I. The University of Bergen.

Helbæk Jr., A. (2017). Sosiale medier truer jaktas anseelse. *Jakt*, 2017(5), 64.

Holm, C. (2018). *Med mål og tråd – twitteressayet som formidlingssjanger*.

Hougaard, T. T. & Balleby, L. (2019). Medialektale træk i digitale dialoger. *Språk i Norden 2019*, (Tema: Språket i sociala medier), 7-23.

<https://tidsskrift.dk/sin/issue/view/8308/831>

Hårstad, S. (2021). *Digital skrivning under den sosiolingvistiske lupen: Har det skjedd en språklig revolusjon?*

- Hårstad, S., Lohndal, T. & Mæhlum, B. (2017). *Innganger til språkvitenskap : teori, metode og faghistorie*. Cappelen Damm akademisk.
- Køhler Mortensen, K. & Stæhr, A. C. (2018). *Sociale medier og sprog : analytiske tilgange* (Bd. 12). Samfundslitteratur.
- Lande, T. M. (2017). "My kjedelige grena i ol ass". Stilistisk variasjon i en gruppechat på Facebook. I. UiT Norges arktiske universitet.
- Litt, E. (2012). Knock, Knock. Who's There? The Imagined Audience. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 56(3), 330-345.
<https://doi.org/10.1080/08838151.2012.705195>
- Marwick, A. E. & boyd, d. (2011). I tweet honestly, I tweet passionately: Twitter users, context collapse, and the imagined audience. *New media & society*, 13(1), 114-133.
<https://doi.org/10.1177/1461444810365313>
- Monka, M. (2018). Sociolingvistik - Dialektbrug på tværs af online- og offlinekontekster. I K. Køhler Mortensen & A. Candefors Stæhr (Red.), *Sociale medier og sprog : analytiske tilgange* (s. 29-59). Samfundslitteratur.
- Mæhlum, B. (2008). Normer. I B. Mæhlum, G. Akselberg, U. Røyneland & H. Sandøy (Red.), *Språkmøte : Innføring i sosiolingvistik* (s. 89-103). Cappelen akademisk forl.
- Mæhlum, B. & Røyneland, U. (2012). *Det norske dialektlandskapet : innføring i studiet av dialekter*. Cappelen Damm akademisk.
- Mæhlum, B., Røyneland, U., Akselberg, G., Sandøy, H. & Sandøy, H. (2008). *Språkmøte : innføring i sosiolingvistik* (2. utg. utg.). Cappelen akademisk forl.
- NESH. (2019, 12.02.2019). *Forskningsetisk veileder for internettforskning*.
<https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetisk-veileder-for-internettforskning/>

- NJFF. (u.å., 28.10.2021). *Regler for jaktutøvelse*. https://www.njff.no/jakt/regler-for-jaktutovelse?accordion_section=2-1&#accordion_section=2-1
- Rickford, J. R. & McNair-Knox, F. (1994). Addressee- and Topic-Influenced Style Shift: A Quantitative Sociolinguistic Study. I D. Biber & E. Finegan (Red.), *Sociolinguistic Perspectives on Register* (s. 235-276). Oxford University Press, Incorporated.
- Rundtom, T. O. & Steinset, T. A. (2016, 12.10.2016). *Hvem er jeger?*
<https://www.ssb.no/jord-skog-jakt-og-fiskeri/artikler-og-publikasjoner/hvem-er-jeger>
- Røyneland, U. & Vangsnes, Ø. A. (2021). Joina du kino imårgå? Ungdomars dialektskrivning på sosiale medium. *Oslo studies in language*.
- Sandøy, H. (2008). Skriftvariasjon. I B. Mæhlum, G. Akselberg, U. Røyneland & H. Sandøy (Red.), *Språkmøte: Innføring i sosiolingvistikk* (Bd. 2, s. 167-193). Cappelen akademisk forl.
- Siebenhaar, B. (2006). Code choice and code-switching in Swiss-German Internet Relay Chat rooms. *Journal of sociolinguistics*, 10(4), 481-506. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9841.2006.00289.x>
- Statistisk sentralbyrå. (2019). 06520: *Landbrukseiendommer, etter region, statistikkvariabel og år* Datasett. <https://www.ssb.no/statbank/table/06520/tableViewLayout2/>
- Statistisk sentralbyrå. (2020). 03440: *Jegere, etter statistikkvariabel og intervall (år)*.
<https://www.ssb.no/statbank/table/03440/tableViewLayout1/>
- Statistisk sentralbyrå. (2021a). 03508: *Jegere, etter alder. Betalt jegeravgift, 2019-2020*. Datasett. <https://www.ssb.no/statbank/table/03508/chartViewBar/>
- Statistisk sentralbyrå. (2021b, 8. april). *Registrerte jegere*. <https://www.ssb.no/jord-skog-jakt-og-fiskeri/jakt/statistikk/registrerte-jegere>
- Stæhr, A. (2015a). Normativity as a social resource in social media practices. I(Bd. 15, s. 71-94). Berlin, München, Boston: DE GRUYTER.

Stæhr, A. (2015b). Sociale medier og hverdagssprog. I F. Gregersen & T. Kristiansen (Red.), *Hva ved vi nu - om danske talesprog?* (s. 152-164). Sprogforandringscentret.
https://static-curis.ku.dk/portal/files/145099704/Hvad_ved_vi_nu_St_hr_Kap7.pdf

Utdanningsdirektoratet. (2019). *Læreplan i norsk* (NOR01-06).
<https://www.udir.no/lk20/nor01-06?lang=nob>

Vangsnes, Ø. A. (2019). Dialekt i sosiale medium - det norske perspektivet. *Språk i Norden 2019*, (Tema: Språket i sociala medier), 94-109.
<https://tidsskrift.dk/sin/issue/view/8308/831>

Vedlegg 1 – Informasjonsskriv til informantene

Hei! Jeg studerer språk ved UiT Norges Arktiske universitet, og skal gå i gang med et masterprosjekt hvor jeg skal studere språk i sosiale media. Jeg skal undersøke hvilket skriftlig språk (dialekt/bokmål/nynorsk) vi velger å bruke når vi skriver i store og små Facebook-grupper, og hva som kan påvirke dette. Denne tråden er en av samtalene jeg ønsker å bruke som materiale i forskningen. Det er frivillig å delta, men jeg ønsker at du skal si ifra om du ikke vil at dine ytringer skal bli brukt. Om du ikke ønsker å delta, eller vil ha mer informasjon, kan du kontakte meg her på Facebook, på telefon 950 73 899, eller på mail trinesteiro@msn.com. Du trenger ikke oppgi grunn for å bli unntatt prosjektet. Når det er sagt vil jeg presisere at ingen personlige opplysninger som navn og profilbilde vil bli brukt i selve oppgaven, men fordi en Facebook-ytring inneholder navn og profilbilde kommer det til en viss grad å bli lagret personlige opplysninger mens prosjektet pågår. I selve oppgaven vil ytringene helt og holdent være anonyme ved at navn og profilbilde retusjeres bort, og det vil da kun være ytringen som står igjen. Det er måten det ytres på, og sammenhengen den står i som interesserer meg – ikke meningsinnholdet eller personen bak. Prosjektet avsluttes 1. juni 2021, og materiale med personopplysninger vil da slettes.

Så lenge du kan identifiseres utfra datamaterialet mitt har du rett til innsyn i, og å rette og slette opplysninger jeg har lagret om deg. Ta kontakt dersom du ønsker å benytte deg av dine rettigheter. Om du har innvendinger til behandlingen kan du også klage til datatilsynet, eller til personvernombudet ved UiT Norges arktiske universitet som er behandlingsansvarlig for prosjektet: personvernombud@uit.no.

Vedlegg 2 – Vurdering fra NSD

Behandlingen av personopplysninger er vurdert av NSD. Vurderingen er: Det er vår vurdering at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 12.04.2021 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilken type endringer det er nødvendig å melde: nsd.no/personverntjenester/fyll-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige personopplysninger frem til 01.06.2021.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil behandle overnevnte kategorier av personopplysninger med grunnlag i at oppgaven er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse og for formål knyttet til vitenskapelig forskning. Lovlig grunnlag for behandlingen av alminnelige personopplysninger er dermed at den er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav e, samt for formål knyttet til vitenskapelig forskning, jf. personopplysningsloven § 8, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 3. Behandlingen er omfattet av nødvendige garantier for å sikre den registrertes rettigheter og friheter, jf. personvernforordningen art. 89 nr. 1.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen: - om lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a) - formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål - dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante

og nødvendige for formålet med prosjektet - lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet.

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og protest (art. 21). Det er NSD sin vurdering at det kan unntas fra informasjonsplikt etter art. 14 nr. 5 b) ettersom det vil kreve uforholdsmessig stor innsats å gi individuell informasjon. NSD vektlegger at omfanget av opplysninger per person er minimalt og lite sensitiv. Som et tiltak for å verne de registrertes rettighet og plikter har student lagt opp gode rutiner for å gi informasjon kollektivt. Data skal registreres to ulike facebook-grupper. I den mindre gruppen vil student dele en post, der vil de fleste medlemmene få varsel ved deling. I den større gruppen vil student skrive melding under den aktuelle tråden. Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32). For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må prosjektansvarlig følge interne retningslinjer/rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet. Lykke til med prosjektet! Kontaktperson hos NSD: Kajsa Amundsen Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1).

